

Uloga špeditera u organizaciji cestovnog prijevoza robe

Širić, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Transport and Traffic Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:119:290026>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Transport and Traffic Sciences -
Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet prometnih znanosti

ZAVRŠNI RAD

Uloga špeditera u organizaciji cestovnog prometa robe
Freight Forwarder's role in organizing Road Transport of Goods

Mentor: doc. dr. sc. Ratko Stanković

Student: Luka Širić
JMBAG: 0135237349

Zagreb, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET PROMETNIH ZNANOSTI
ODBOR ZA ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 20. ožujka 2018.

Zavod: **Zavod za transportnu logistiku**
Predmet: **Špedicija**

ZAVRŠNI ZADATAK br. 4499

Pristupnik: **Luka Širić (0135237349)**
Studij: **Inteligentni transportni sustavi i logistika**
Smjer: **Logistika**

Zadatak: **Uloga špeditera u organizaciji cestovnog prijevoza robe**

Opis zadatka:

Opisati i objasniti glavne poslove špedicije, te prikazati ulogu špeditera u organizaciji dopreme i otpreme robe u cestovnom prometu. Opisati i objasniti specifičnosti logističkih funkcija špedicije u odvijanju međunarodnog prijevoza robe u cestovnom prometu. Izloženu materiju ilustrirati prikazom primjera iz prakse.

Mentor:

Predsjednik povjerenstva za
završni ispit:

izv. prof. dr. sc. Ratko Stanković

Sažetak:

U globaliziranom društvu, koje se neprestano razvija, gospodarska grana špedicija je od velikog značaja. Špedicija se bavi prijevozom robe i dobara, a kako bi se prijevoz realizirao potreban je špediter. Špediter je tvrtka ili fizička osoba koja pronalazi optimalno prijevozno rješenje te organizira i provodi prijevoz robe. Njegova uloga na tržištu prijevoznih kapaciteta ogleda se u individualizaciji logističkih rješenja, konkurentnoj ponudi na tržištu, organizaciji i izvedbi transporta te kroz skladištenje, carinsko zastupanje, pakiranje robe koje obavlja za stranke. Glavni cilj ovog rada je prikazati poslove špedicije i ulogu koju špediter ima na tržištu prijevoznih kapaciteta. Uloga špeditera ilustrirana je primjerom organizacije i provedbe prijevoza solarnih panela.

Ključne riječi: organizacija, cestovni promet, špediter

Summary:

Freight Forwarding is the economic branch which is of great importance in globalized society that is constantly evolving. It involves transport of goods and in order to carry out the transportation the Freight Forwarder is needed. Freight Forwarder is a company or a person who finds optimal transport solution, organizes and carries out goods transport. Its role in the transport capacity market is reflected in the individualization of logistic solutions, competitive market offerings, organisation and performance of transports. Also, through warehousing, custom clearance and packaging of goods for the clients. The main purpose of this paper is to present Freight Forwarding and the role that Freight Forwarder has on the transport market. The Freight Forwarder's role in organizing road transport of goods is illustrated by the example of organizing solar panels transportation.

Keywords: organization, road transport, freight forwarder

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. Pojam i razvoj špedicije	3
2.1. Podjela špedicije	5
2.2. Udruga međunarodnih otpremnika Hrvatske	6
2.3. Međunarodna špediterska organizacija	6
2.5. Tarifno – konjunktorni poslovi	8
2.5.1. Istraživanje tržišta	9
2.5.2. Akvizicija	9
2.5.3. Ponude i ugovori za obavljanje špediterske usluge	9
2.5.4. Stručni savjeti i informacije	10
2.5.5. Intradacija	11
2.5.6. Refakcije, stimulacija, agentske provizije	11
2.5.7. Reklamacije	12
2.6. Operativni poslovi	13
2.7. Podjela operativnih poslova prema špediterovoj ulozi u prijevoznom pothvatu ..	15
2.7.1. Dispozicija i pozicioniranje	15
2.7.2. Disponiranje	15
2.7.3. Zaključivanje <i>teretnog</i> prostora	15
2.7.4. Ugovaranje prijevoza i ispostavljanje prijevoznih isprava	16
2.7.5. Ugovaranje prekrcaja i skladištenja robe	16
2.7.6. Osiguranje robe u prijevozu	17
2.7.7. Predaja robe na prijevoz i ukrcaj	17
2.7.8. Prihvrat robe i iskrcaj	17
3. Specifičnosti cestovnog prometa	20
3.1. Prednosti cestovnog prijevoza	20
3.2. Nedostaci cestovnog prijevoza	21
3.3. Kriterij za izbor prijevoznog sredstva u teretnom prometu	22
3.4. Usporedba statističkih pokazatelja u teretnom prometu	25
4. Uloga špeditera u organizaciji cestovnog prijevoza	30
4.1. Obveze špeditera iz ugovora o prijevozu robe cestom	30
4.2. Prava špeditera iz ugovora o prijevozu robe cestom	33
4.3. Odgovornosti špeditera iz ugovora o prijevozu robe cestom	36

5. Organizacija cestovnog prijevoza solarnih panela	38
5.1. Odabir rute i cijene	38
5.2. Dokumentacija.....	41
5.3. Osiguranje robe u prijevozu	41
5.4. Pakiranje robe i ukrcaj u kamion.....	42
5.5. Račun o zaključenju posla	45
6. ZAKLJUČAK	46
LITERATURA.....	47
POPIS ILUSTRACIJA I GRAFIČKIH PRIKAZA	48
POPIS TABLICA.....	49
PRILOZI.....	50

1. UVOD

U ovom radu prikazana je uloga špeditera u cestovnom prijevozu robe. Poblje su objašnjeni pojmovi špedicije i vrste špediterskih poslova, prikazane prednosti cestovnog prijevoza u odnosu na druge vrste prijevoza te na temelju jednog primjera iz prakse razjašnjena uloga špeditera u organizaciji cestovnog prijevoza robe.

Rad se sastoji od šest poglavlja, od kojih svaki ima nekoliko potpoglavlja. U uvodnom poglavlju opisan je cilj rada i pružen je kratak uvid u strukturu i glavnu tematiku rada. U drugom poglavlju objašnjen je i definiran pojam špedicije i povijesni razvoj iste. Također su navedene vrste špediterske djelatnosti te definiran Međunarodni savez špediterskih udruženja. Treće poglavlje izdvaja cestovni prijevoz u odnosu na druge prijevoze, uspoređujući ga s drugim oblicima prijevoza i navodeći njegove prednosti i specifičnosti. Četvrto poglavlje detaljnije objašnjava cijelu tematiku rada i sažima ulogu špeditera i postupke koje obavlja u cestovnom prijevozu robe. U petom poglavlju kroz praktičan i aktualan primjer prijevoza solarnih panela prikazan je proces i sve što jedan špediter mora učiniti kako bi optimizirao prijevozne usluge. U završnom poglavlju pružen je osvrt na važnost uloge špeditera u organizaciji cestovnog prijevoza robe.

Pojam špedicija obuhvaća skup aktivnosti s ciljem izvršenja otpreme, dopreme ili provoza robe kroz neku državu. Ključna osoba u organizaciji prijevoza je špediter, koji koordinira aktivnosti u opskrbnom lancu između proizvođača i primatelja, odnosno kupca. Paralelno s razvojem trgovine kroz povijest i povećanjem ponude i potražnje proizvoda na tržištu razvija se špedicija – specijalizirana djelatnost za povezivanje robe i odgovarajućeg kupca. Špedicija dakle povezuje dvije strane – ponudu i potražnju te omogućuje optimalne i efikasne usluge prijevoza za vlastite ili tuđe proizvode i robu.

Špedicija je djelatnost, a tvrtka ili fizička osoba koja se bavi organizacijom i realizacijom prijevoza naziva se špediter. Špediter se bavi osnovnim djelatnostima špeditera u koje, između ostalih spadaju istraživanje tržišta, sastavljanje ugovora i ponuda za špediterske djelatnosti, zastupanje u carinskom postupku, doprema i otprema robe u inozemstvo i dr.

Špediter je ujedno koordinator poslova na svim razinama: održava komunikaciju s pošiljateljima robe, prijevoznika i primatelja robe te osiguratelja robe u prijevozu, a prema

potrebi s upraviteljima robnih terminala, carina, inspeksijske službe. Osim toga, ujedno se bavi i kontrolom i praćenjem poslane robe na cijelom putu koji ona mora proći.

Danas, u osjetnom zamahu globalizacijskih procesa na tržištu prijevoznih usluga, špediteru se nameću potrebe za aktualiziranjem prometnih tehnologija te ovladavanje prometnim, carinskim i vanjskotrgovinskim propisima. Špediter treba pratiti tržište i sukladno ponudi i potražnji na tržištu, osuvremenjivati vlastite usluge prijevoza. Od njega to zahtjeva i određenu transformaciju iz klasičnog špeditera u logističkog špeditera, koji definira strategiju i poslovnu politiku prema potrebama koje uviđa na tržištu.¹

¹ Usp. Bendeković J, Vuletić D, Gotovac M. ULOGA I VAŽNOST ŠPEDITERA U LANCU OPSKRBE. Zagreb: Ekonomski fakultet. 2013. str. 229

2. Pojam i razvoj špedicije

Trgovinu se definira kao gospodarsku djelatnost koja obuhvaća razmjenu dobara i usluga na tržištu. Razmjena se vrši uz naknadu, a ponuda dobara i usluga na tržištu temelji se na potražnji za istim i obrnuto. Kvaliteta i razvoj trgovine ovisi o uzajamnom odnosu ponude i potražnje. Povijesni razvoj trgovine, odnosno potražnje, doveo je do potrebe za prijevozom robe i dobara. Razvojem prijevoznih kapaciteta, prijevozna ili transportna djelatnost se nameće na tržištu kao osiguravajući čimbenik za usklađivanje odnosa ponude i potražnje. Osnovni cilj prijevozne djelatnosti je povezati početnu s krajnjom točkom te organizirati i osigurati prijevozne kapacitete kako bi se određeni supstrat prevezao od točke A do točke B za naručitelja prijevoza koji može biti proizvođač ili kupac određenog supstrata.²Djelatnost prijevoza robe i dobara naziva se špedicija. Korijen riječi je latinskog porijekla „expedire“, čiji je značenje na hrvatskom jeziku odriješiti ili urediti. Prvi put se pojam špedicije spominje u 13. stoljeću u vrijeme Mletačke Republike, koja je bila vodeća pomorska zemlja.³U početcima trgovac je bio organizator prijevoza robe, vodio cijeli proces organizacije i osiguranja transporta. Rastom razmjene dobara dolazi do podjele rada kako bi poslovanje bilo efikasnije. S vremenom osobe zadužene za dopremanje robe za kupca, odnosno posrednici koji su prevozili robu počinju sami organizirati prijevozni proces i time ostvarivati zaradu. Posrednici tj. špediteri profitiraju razvojem trgovine jer dolazi do veće potrebe za njihovim uslugama. Povećanjem potrebe za špediterskim uslugama dovodi i do povećanja opsega poslova kojima se špediterska djelatnost bavi. Primjerice, njihovi poslovi postaju i zastupanje u carinskom postupku, osiguranje robe, izrada odobrenja i dozvola u međunarodnoj trgovini i prometu, kontrola dokumenta.⁴

Špediteri, osobe koje se bave prijevoznom djelatnošću, odgovorni su ispuniti preuzete obveze od kupca koji im povjerava, kao specijaliziranom stručnjaku, izvršenje prijevoza i svih potrebnih poslova u vezi s tim uz novčanu naknadu. Glavni zadatak koji je postavljen pred špeditera je omogućiti prijevozne kapacitete klijentu uz što manje troškove. Špedicija je dio

²Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 11.

³Turina A. Međunarodna špedicija. Rijeka: Viša pomorska škola. Zavod za pomorsku navigaciju i pogon broda. 1965. str 25

⁴Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 13.

tehnologije prometa i njezin značaj u međunarodnoj robnoj razmjeni svakim danom je značajniji, čemu je doprinijela globalizacija i procesi povezivanja i umrežavanja gospodarske djelatnosti na Zemlji. Razvoj u svim područjima prometne tehnologije pred špeditera je stavio opseg zadataka kojima mora koordinirati i biti poveznica između svih sudionika u prijevoznom procesu: pošiljatelja, primatelja, prijevoznika, robnih terminala, luka, osiguratelja robe u prijevozu, carine, inspeksijske službe i svih dionika koji su uključeni u trgovinu robe od početne do krajnje točke.⁵

Opseg djelatnosti kojima se špediter bavi i za što je odgovoran svakim danom raste i mogućnost za praćenjem i obavljanjem svih potrebnih aktivnosti i poslova u vezi s tim se smanjuje. Iz tog razloga špediteri u transportni proces uključuju svoje korespondente, odnosno međušpeditere i podšpeditere.⁶

„Međušpediter je fizička ili pravna osoba na koju je glavni špediter prenio realizaciju jednog dijela špediterskog posla.“⁷Najčešće usluge međušpeditera špediter koristi u inozemstvu ili u zemljama gdje nema mogućnosti pratiti i izvršiti sve aktivnosti koje su potrebne za organizaciju prijevoza robe do određenog cilja.

„Podšpediter je fizička ili pravna osoba na koju je glavni špediter prenio realizaciju jednoga špediterskog posla u cjelosti.“⁸

Usporedno s razvojem špedicije u svijetu razvijala se i prijevozna djelatnost i u Republici Hrvatskoj. Različita povijesna previranja ostavila su utjecaj na razvoj Hrvatske u svim segmentima, pa tako i u ovom. Nakon pretvorbe i privatizacije u gospodarstvu dolazi do nagle ekspanzije tvrtki koje se bave međunarodnom špedicijom. Nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju dolazi do otvaranja tržišta prema Europi i samo financijski i tržišno stabilne tvrtke nastavljaju biti konkurentne na globalnom europskom tržištu.

⁵ Usp. Arndt C, Büscher S, Gohlke C. *Spedition und Logistik*. Haan-Gruiten: Europa-Lehrmittel; 2013. str. 22

⁶ Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 13

⁷ Usp. Ibid. str. 14

⁸ Usp. Ibid. str. 14

2.1. Podjela špedicije

Špedicija prema osnovnom obilježju poslovanja se dijeli na čiste i mješovite špediterske tvrtke. Čiste špediterske tvrtke, kako sam naziv kaže obavljaju samo špediterske poslove, a mješovite špediterske tvrtke, osim špediterske djelatnosti obavljaju i trgovinu, prijevoze i druge poslove u vezi s tim.⁹

„Pojam međunarodne špedicije odnosi se na skup specifičnih funkcija, poslova, operacija i pravila koja djelotvorno omogućuju otpremu robe iz vlastite u strane države, dopreme robe iz stranih u vlastitu državu i provoz robe između stranih država preko vlastite države“¹⁰ (Bendeković, Vuletić, Gotovac, 2013. Str. 231). Međunarodne špedicije se dijele na kopnene, lučke i granične špediterske tvrtke prema teritorijalnom obilježju poslovanja.

- Kopnene špediterske tvrtke – bave se organizacijom prijevoza robe i obavljaju poslove povezane s tom djelatnošću u kopnenom prometu (cestovni i željeznički prijevoz te unutarnja plovidba)¹¹
- Lučke špediterske tvrtke – najčešće su na čvorištima dviju ili više prometnih grana, tj. Na tim mjestima dolazi do prijelaza robe u prijevozu s jedne na drugu prometnu granu uz organizaciju prekrcaja, skladištenja, prepakiranja i ostalih manipulacija koje su potrebne kako bi se pravovremeno roba prihvatila i pripremila za daljnju otpremu¹²
- Granične špediterske tvrtke – sam naziv granične špediterske tvrtke označuje mjesta na kojima se nalaze navedene špediterske tvrtke. Poslovi kojima se bave su obavljanje carinskih formalnosti pri ulasku robe u carinsko područje i drugih poslova u vezi s tim kako bi se omogućio kontrolirani i siguran promet međunarodne robe¹³

Prema predmetu poslovanja razlikujemo:

- Špediterske tvrtke koje su specijalizirane za rad s određenom vrstom robe (osobne stvari, drvo, oružje, vojna oprema, žitarice, specijalni tereti...)¹⁴

⁹Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 15.

¹⁰¹¹Usp. Ibid. str.15.

¹²Usp. Ibid.

¹³Usp. Ibid.

¹⁴Usp. Ibid.

- Tvrtke specijalizirane za organizaciju prijevoza različite robe u određenoj prometnoj grani, npr. pomorska, željeznička, avionska špedicija.¹⁵

2.2. Udruga međunarodnih otpremnika Hrvatske

„Udruženje međunarodnih otpremnika je oblik strukovnog povezivanja i organiziranja članica Komore na razini Republike Hrvatske, radi unaprjeđivanja rada i poslovanja članica Komore koje obavljaju djelatnost otpremništva“

Glavno operativno tijelo Udruženja je Vijeće Udruženja koje čine predstavnici 13 članica.

2.3. Međunarodna špediterska organizacija

Međunarodna špediterska organizacija, odnosno punim nazivom Međunarodni savez špediterskih udruženja (Slika 1.) FIATA (International Federation of Freight Forwarders Associations) kontrolira i regulira djelatnost špediterskih tvrtki.¹⁶ Udruženje je osnovano 1926. godine u Beču, a cilj je unaprijediti špeditersku djelatnost u svijetu i sudjelovati u radu drugih međunarodnih udruga pri donošenju različitih dokumenata i konvencija u svijetu koje imaju utjecaj na za prijevoz robe i ovu gospodarsku djelatnost u cjelini. Na redovnim skupštinama udruženja FIATA doneseni su različiti dokumenti kroz koje se ujedno i ogleda rad ovog udruženja.¹⁷

¹⁵Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 15.

¹⁶(Usp. Zelenika, R.: Temelji logističke špedicije. Ekonomski fakultet, Rijeka, 2005. str. 484).

¹⁷Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 17.

*the global voice of
freight logistics*

Slika 1. Logo FIATA –e

Izvor: <https://fiata.com/home.html>, 17.08.2018.

Dokumenti Međunarodnog saveza špediterskih udruženja:

- a) FCR - Forwarders Certificate of Receipt – Špediterske potvrda (FIATA)
- b) FCT – Forwarders Certificate od Transport – Špediterska transportna potvrda (FIATA)
- c) FBL - FIATA Intermodal Transport Bill of Lading - FIATA (špediterska) teretnica za intermodalni prijevoz
- d) FWR – FIATA Warehouse Receipt – FIATA skladišna potvrda
- e) SDT – Shippers Declaration for the Transport of Dangerous Goods – Potvrda pošiljatelja o prijevozu opasne robe (FIATA-SDT)
- f) FFI – FIATA Forwarding Instructions – FIATA špediterske upute¹⁸

2.4. Glavni poslovi međunarodne špedicije

Glavni poslovi špedicije spadaju u osnovnu djelatnost špeditera i mogu se podijeliti u dvije cjeline:

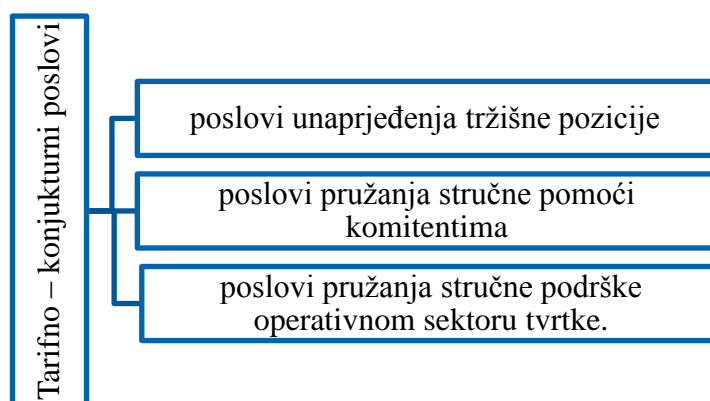
1. Tarifno – konjunktorni poslovi (Prodaja špediterske usluge)
2. Operativni poslovi (Proizvodnja špediterske usluge)

¹⁸Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 18.

Ove dvije cjeline su povezane i imaju za cilj unaprjeđenje kvalitete i ponude usluga, te povećanje produktivnosti špediterske djelatnosti.

2.5. Tarifno – konjunktorni poslovi

Tarifno – konjunktorni poslovi obuhvaćaju sve aktivnosti koje špediter, odnosno za to specijalizirani odjel špediterskog poduzeća poduzima radi.

Slika 2. Aktivnosti tarifno-konjunktornih poslova

Izvor: Izradio autor prema Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 18.

Tarifno-konjunktorni odjel sastavljen je od svih elemente špediterskih poslova, a čine ga komercijalisti, stručnjaci za pojedine vrste prijevoza i stručnjaci za carinska pitanja

Najvažniji tarifno-konjunktirani poslovi su: istraživanje tržišta, akvizicija, ugovori i ponude za obavljanje špediterske usluge, stručni savjeti i informacije, instradacija, refakcije, stimulacije i agencijske provizije, reklamacije.¹⁹

¹⁹Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 129.

2.5.1. Istraživanje tržišta

Cilj istraživanja je stvaranje pozicije na tržištu i osiguranje opstanka na istom na način da se prikupljaju informacije o aktivnostima poslovnih subjekata i potražnji prijevoznih kapaciteta s ciljem unaprjeđenja tekućeg poslovanja. Također na ovaj način špediteri planiraju buduću poslovnu aktivnost promatrajući investicijska i financijska kretanja na tržištu.²⁰

2.5.2. Akvizicija

Akvizicija, na latinskom jeziku znači pridobiti ili privući i podrazumijeva skup aktivnosti koje se poduzimaju radi privlačenja novih klijenata i novih poslova. Špediter kroz skup aktivnosti i način na koji djeluje odražava svoju poslovnu filozofiju i strategiju na tržištu.²¹

Pretpostavke za uspješnu akviziciju su:

- istraživanje i praćenje tržišta
- odgovarajući pristup potencijalnim komitentima, odnosno potencijalnim korisnicima usluga
- kvalitetna i cjelovita ponuda usluga špeditera
- konkurentne cijene usluga
- poslovni ugled špeditera

2.5.3. Ponude i ugovori za obavljanje špeditorske usluge

Nakon zaprimanja upita od strane komitenta koji može biti usmeni ili pismeni, špediter izrađuje ponudu sa svim stavkama o prijevozu i vremenskom rokom valjanosti te iste ponude. Komitent u određenom vremenskom roku prihvati ili pismeno odbije navedenu ponudu. Komitenti s kojima špediter ima dugoročnu suradnju imaju povoljnije uvjete poslovanja od povremenih komitenata.

²⁰Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 130.

²¹Usp. Ibid.

Radi pridobivanja povoljnog statusa s kupcem i dugoročne poslovne suradnje špediter tijekom svog poslovanja sklapa različite ugovore. Osim ugovora s potencijalnim kupcem usluge, odnosno komitentom špediter ih sklapa također s prijevoznicima, agentima, osiguranjima, skladišnim tvrtkama itd.²²

Ugovor o obavljanju špediterske usluge uređuje sve pojedinosti poslovnog odnosa špeditera i komitenta, a sadrži sljedeće elemente:

1. Ugovorne strane
2. Predmet ugovora
3. Cijena i način obračuna
4. Uvjeti plaćanja
5. Datum stupanja na snagu, rok važnosti i otkazni rok
6. Odredba o primjeni općih uvjeta poslovanja
7. Pečat i potpis ovlaštenih osoba kod ugovornih strana

2.5.4. Stručni savjeti i informacije

Špediter je stručna i kompetentna osoba u sferi tehnologije prometa svih prometnih grana, kao i stručnjak za prometne, carinske i vanjskotrgovinske propise. Kroz svoje poslovanje ima stalan uvid na tržištu u kretanja ponude i potražnje prijevoznih kapaciteta, te u aktualne uvjete odvijanja prijevoza robe u međunarodnom prometu. Svojim kompetencijama i znanjem postaje nezaobilazan konzultant pri određivanju optimalnih prijevoznih rješenja, postavljanja vanjsko trgovinskog posla u domeni carinskih propisa, te izradi vanjsko trgovinskih poslova. Njegovo djelovanje doprinosi smanjenju prijevoznih troškova i rizike, te povećanju sigurnosti isporuke ili preuzimanja robe.²³

²²Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 131.

²³Usp. Ibid.

2.5.5. Intradacija

Intradacija je proces čiji je cilj odabir optimalnog prijevoznog puta i prijevoznog sredstva. Pravo i odgovornost na odabir načina prijevoza i izbora prijevoznika ima ona stranka koja plaća prijevozne troškove. Intradacija je podijeljena ugovornim paritetom isporuke robe između prodavatelja i kupca. U slučaju da intradaciju daje komitent, špediter mora provjeriti cijenu i mogućnosti realizacije.²⁴ Ako špediter vrši intradaciju, on je obavlja na temelju:

1. Pariteta isporuke
2. Svojstva robe i ambalaže
3. Roka isporuke, odnosno preuzimanja robe
4. Kalkulacije prijevoznih troškova
5. Aktualnog stanja ponude prijevoznih kapaciteta
6. Aktualnih uvjeta u međunarodnom prometu i mogućnosti izvršenja prijevoza na zadanoj relaciji
7. Mogućih zahtjeva nalogodavca (komitenta)

2.5.6. Refakcije, stimulacija, agentske provizije

Refakcija je povrat dijela ukupno plaćenih prijevoznih troškova (prevoznine) unutar određenog vremenskog razdoblja. Ako špediteri stalno dopremaju ili otpremaju velike količine robe dobivaju od prijevoznika stimulaciju, odnosno dodatnu nagradu ukoliko tijekom određenog vremenskog intervala na prijevoz veću količinu robe nego je predviđeno. Provizija je naknada koju temeljem zaključenog ugovora prijevoznik odobrava špediteru kao nagradu za upotrebu prijevoznih kapaciteta. Ona se obračunava u određenom postotku od ugovorene cijene prijevoza.²⁵

²⁴Usp. Ibid. str. 133.

²⁵Usp. Ibid. str. 134.

2.5.7. Reklamacije

Osoba koja je nositelj prava u ugovoru o prijevozu ima pravo na povrat više neplaćenih prijevoznih troškova, kao i na naplatu drugih potraživanja nastalih temeljem ugovora o prijevozu, bilo da se radi o gubitku ili oštećenju robe, prekoračenju dostavnog roka ili nekog drugog uzroka.²⁶

²⁶ Usp. Ibid.

2.6. Operativni poslovi

„Operativni poslovi su poslovi koje špediter obavlja u izvršenju dispozicije komitenta, tj. pri otpremi i dopremi roba u međunarodnom prometu.“²⁷

Špediter prema sudionicima u prijevoznom pothvatu nastupa u ime i za račun komitenta ili u svoje ime, a za račun komitenta. „Tako primjerice kod ugovaranja prijevoza i zaključivanja ugovora o prijevozu, kao i kod naručivanja prekrcajnih i skladišnih manipulacija, špediter prema prijevozniku odnosno luci ili robnom terminalu najčešće nastupa u svoje ime, a za račun komitenta. U carinskom postupku međutim, špediter zastupa svojega komitenta u svojstvu opunomoćenika (izravno zastupanje), tj. ispunjava i podnosi carinsku deklaraciju i druge podneske u carinskom postupku u ime i za račun komitenta.“²⁸

Za međunarodni prijevoz dokumenti koji prate robe su standardizirani i propisano izgleda i sadržaja koji je određen međunarodnim konvencijama. Većinu tih dokumenata u cijelosti ili djelomice ispunjava špediter.

„Strukturu operativnih poslova čini niz funkcionalnih skupina radnji, u kronološkom slijedu vezanih uz pojedine faze izvršenja dispozicije komitenta, odnosno pojedine faze prijevoznog povrata.“²⁹ Struktura operativnih poslova može se sistematizirati prema dvama načelima:

- a) prema špediterovoj ulozi u prijevoznom pothvatu
- b) prema osnovnom obilježju špediterovog zadatka

²⁷Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 134.

²⁸Ibid.

²⁹Ibid. str 135.

Tablica 1. Prikaz podjele operativnih poslova

Struktura operativnih poslova	
prema špediterovoj ulozi u prijevoznom pothvatu	prema osnovnom obilježju špediterovog zadatka
- Prijam dispozicije i pozicioniranje	- Poslovi uvoza
- Disponiranje	- Poslovi izvoza
- Zaključivanje prijevoznih kapaciteta	- Poslovi provoza (tranzita)
- Ugovaranje prijevoza i ispostavljanje prijevoznih isprava	- Sajamski poslovi
- Ugovaranje prekrcaja i skladištenja	
- Osiguranje robe u prijevozu	
- Predaja robe na prijevoz i ukrcaj	
- Prihvat robe i iskrcaj	
- Angažiranje inspeksijskih službi	
- Zastupanje u carinskom postupku	
- Aviziranje	

Izvor: Izradio autor prema Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010.

2.7. Podjela operativnih poslova prema špediterovoj ulozi u prijevoznom pothvatu

U nastavku će biti opisane radnje koje špediter obavlja kao sudionik prijevoznog pothvata

2.7.1. Dispozicija i pozicioniranje

Dispozicija se definira kao nalog ili dokument kojim nalagodavac kojim se daje ovlast špediteru za uvoz ili izvoz robe, za zastupanje u carinskom postupku i obavljanje drugih radnji povezanih s tim. otpremniku da ga zastupa u carinskom postupku. Dispozicija mora sadržavati sve podatke koji su špediteru potrebni za izvršenje naloga poput podataka o komitentu, o primatelju, o robi, o osiguranju i sl.³⁰

„ Za svaku primljenu dispoziciju špediter određuje jedinstven broj – broj pozicije, pod kojim odnosnu pošiljku uvodi u pozicijsku knjigu, odnosno u bazu podataka ako se evidencija vodi računalno.“³¹ Pozicioniranje je vrlo važno zbog brojnih svakodnevnih doprema pošiljaka te omogućuje lakše upravljanje istima.

2.7.2. Disponiranje

Disponiranje se definira kao „davanje naloga i uputa neophodnih za praktičnu provedbu prijevoza subjektima koji su u to neposredno uključeni“³² Disponiranje je vezano uz instradaciju pošiljke, u kojoj su određeni svi bitni elementi pošiljke. Disponiranje omogućuje konkretiziranje uputa kako bi svi sudionici zadano postupili u određenom vremenu.

2.7.3. Zaključivanje *teretnog* prostora

Nakon što se obavi instradacija, špediter treba na vrijeme odabrati najoptimalnijeg prijevoznika i rezervirati tj. zaključiti teretni prostor za točno određeni termin ukrcaja ili

³⁰ Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 136.

³¹Ibid. str. 138.

³²Ibid. str. 139.

otpreme. Radnje koje sljeduju po tom i dokumentacija ovise o tome koja vrsta prijevoza se rabi.³³

U cestovnom prometu špediter šalje prijevozniku upit koji sadržava termin ukrcaja, mjesto ukrcaja i iskrcaja, opis robe i ukoliko je potrebno, dodatne podatke. Prijevoznik odgovara na upit svojom ponudom cijene i uvjeta plaćanja, a ukoliko špediter prihvati ponudu, šalje narudžbu prijevoza robe.³⁴

2.7.4. Ugovaranje prijevoza i ispostavljanje prijevoznih isprava

Špediter ima primarnu ulogu kod zaključivanja ugovora jer je on organizator prijevoza. „Ugovaranje prijevoza, bilo za svoje ime ili u ime komitenta, za špeditera je preduvjet izvršenja svog osnovnog zadatka: otpreme odnosno dopreme robe.“³⁵ U ugovoru o prijevozu špediter može biti naveden kao pošiljatelj (špediter nastupa u svoje ime, a za račun komitenta ili kao primatelj (stranka koju se avizira o prispijeću robe).

2.7.5. Ugovaranje prekrcaja i skladištenja robe

Prekrcaj i skladištenje robe su funkcionalni dio procesa dopreme ili otpreme robe. Uloga tih poslova sastoji se u:

- a) obavljanje početnih-završnih operacija
- b) organizacija intermodalnog prijevoza
- c) terminsko usklađenje pojedinih faza prijevoza
- d) organizacija zbirnog prometa

³³Usp. Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 141.

³⁴Usp. Ibid. str.146.

³⁵ Ibid. str.146.

2.7.6. Osiguranje robe u prijevozu

Važno je istaknuti kako transportno osiguranje robe nije obvezatno i špediter ga izvršava samo ukoliko je to komitent zatražio u dispoziciji. Komitent treba navesti sljedeće podatke:

a) vrijednost osiguranja

b) relaciju

c) osigurane rizike (ukoliko komitent ne navede koje rizike želi osigurati, špediter mora osigurati samo osnovne transportne rizike)

2.7.7. Predaja robe na prijevoz i ukrcaj

Špediterova uloga u ovoj fazi je obaviti funkciju pošiljatelja u ime komitenta ili u svoje osobno ime i predati propisno upakiranu robu na prijevoz.³⁶

2.7.8. Prihvat robe i iskrcaj

Tijekom procesa prijehvata i iskrcaja robe špediter je primatelj koji obavlja sve potrebne radnje u vezi s tim. Izdaje naloge i organizira daljnju isporuku robe do krajnjeg primatelja.³⁷

2.7.9. Angažiranje inspeksijskih službi

Za određenu vrstu roba potrebne su kontrole nadležnih tijela, tj. inspeksijskih službi koje predstavljaju ministarstva, čija odobrenja omogućuju nesmetan uvoz ili provoz robe u državu.

³⁶Ivaković, Č.: Stanković, R.: Šafran M.: *Špedicija i logistički procesi*, Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2010. str. 158.

³⁷ Usp. Ibid. str. 163.

Pošiljke se usmjeravaju na sanitarnu inspekciju (Ministarstvo zdravstva) i fitosanitetsku inspekciju (Ministarstvo poljoprivrede).³⁸

2.7.10. Zastupanje u carinskom postupku

Dispozicijom svog komitenta špediter dobiva ovlaštenje po kojemu ga može zastupati kod carinarnice u njegovo ime. Špediter mora imati dozvolu za obavljanje carinskih poslova od ministarstva financija koje propisuje posebne uvjete za dobivanje odobrenja.³⁹

2.7.11. Aviziranje

Aviziranje ili izvješćivanje komitenta o kretanju pošiljke na određenom dijelu transportnog puta koji je pod odgovornošću špeditera, npr. predaja robe na prijevoz, prelazak granice, prekrcaj. Aviziranje je važno kako bi se pravovremeno mogla organizirati i provesti svaka faza u transportnom lancu.⁴⁰

2.8. Podjela operativnih poslova prema osnovnom obilježju špediterovog zadatka

U nastavku će biti opisane radnje prema osnovnom obilježju špediterovog zadatka.

2.8.1 Poslovi uvoza

Pod poslovima uvoza podrazumijeva se doprema robe iz inozemstva. Ovaj proces se sastoji od faza koje podrazumijevaju dispoziciju, pozicioniranje, disponiranje, osiguranje robe ako je potrebno, organizacija transporta, aviziranje i prihvatanje robe, angažiranje inspeksijskih službi, zastupanje u carinskom postupku, otprema i fakturiranje. Sudionici pri uvozu robe uz

³⁸ Usp. Ibid. str. 170.

³⁹ Usp. Ibid. str. 172.

⁴⁰ Usp. Ibid. str. 177.

špeditera su: komitent, korisnik robe, strani dobavljač, prijevoznik, carinarnica, osiguravatelji, kontrolne tvrtke, terminali i inspekcijske službe.

2.8.2. Poslovi izvoza

Pod poslovima izvoza podrazumijeva se otprema robe u inozemstvo. Proces izvoza se sastoji od faza: dispozicija, zaključivanje teretnog prostora, ugovaranje prijevoza i ispostavljanje prijevoznih isprava, osiguranje robe, predaja na prijevoz i ukrcaj, zastupanje u carinskom postupku, aviziranje i fakturiranje. Sudionici u ovom procesu su: komitent, isporučitelj, strani kupac, prijevoznik, carinarnica, osiguravatelj, kontrolna tvrtka i terminali.

2.8.3. Poslovi provoza

Razlikuju se tri oblika provoza s obzirom na prometne grane koje sudjeluju u procesu prijevoza i kretanja robe:

- Kopneni provoz
- Provoz kopno – more
- Provoz more – kopno

Špediter u zemlji provoza predstavlja korespondenta ili međušpeditera budući da radi po nalogu glavnog špeditera koji je ujedno i nositelj prijevoznog pothvata.

2.8.4. Sajamski poslovi

Za obavljanje sajamski poslova špediteri imaju poslovnice u mjestima održavanja međunarodnih sajmova. Kako bi obavljali prihvata, smještaj i otpremu sajamske robe u tim mjestima raspolažu skladištima, opremom i transportno-manipulativnim sredstvima. Uprava sajma angažira jednog službenog špeditera, na kojeg se upućuju sve pošiljke. Tehnika sajamskih poslova uključuje procese: dispozicije, pozicioniranja, disponiranja, prihvata i smještaja robe, obavljanja carinskih formalnosti, pakiranja i otpreme sajamske robe te obračuna i fakturiranja.

3. Specifičnosti cestovnog prometa

Kako bi se ostvario optimalni učinak u transportu i prijevoz putnika ili robe izvršio na vrijeme koriste se različite prometne grane. Svaka od njih ima svoje prednosti i nedostatke koji utječu na odluku odabira prijevoznog sredstva. Često je brzina najvažnija, no ako se u fokus uzme prijevoz robe, troškovi i sigurnost predstavljaju najvažniji parametar pri odabiru prijevoznog sredstva.

3.1. Prednosti cestovnog prijevoza

Prednosti cestovnog prijevoza u odnosu na ostale oblike prijevoza ogledaju se u različitim segmentima. Za upotrebu različitih prometnih grana potrebna je izgradnja infrastrukture koja će omogućiti njezino korištenje, a cestovni promet u odnosu na ostale prometne grane ima manje zahtjeve za početnim ulaganjima u samoj izgradnji prometnica. Prometnice je moguće graditi na područjima koje je teško povezati željezničkom mrežom ili gdje ne postoje mogućnosti i potreba za gradnjom zračne luke, područjima koja nisu na plovnim rijekama ili moru.⁴¹ Ceste povezuju udaljena mjesta i ruralne sredine s urbanim sredinama i omogućuju povezivanje svih prometnih grana i njihovu kombinaciju. Fleksibilnost i brzina u cestovnom prometu omogućuju brojne prednosti u prijevozu, kao npr. promjena rute ili vremenskog rasporeda, zaustavljanja, promjena voznog reda, mogućnost promjene ukrcaja ili iskrcaja tijekom vožnje, mogućnost prijevoza od vrata do vrata.⁴² Ta mogućnost je jedna od najznačajnijih prednosti cestovnog prijevoza, koja ga istovremeno čini i najpogodnijim oblikom prijevoza za male i srednje udaljenosti. Za razliku od toga, željeznički promet zahtjeva dodatne troškove zbog dolaska i odlaska s kolodvora ili posebno zamatanje robe i sl.

Također, cestovni prijevoz je cjenovno konkurentan na manjim udaljenostima, a prednost mu je brzina i sigurnost, koje omogućuju prijevoz vrijednih predmeta i robe

⁴¹ Usp. Arndt C, Büscher S, Gohlke C. Spedition und Logistik. Haan-Gruiten: Europa-Lehrmittel; 2013. str 11

⁴² Usp. Ibid.

podložne lomu. Osim toga, u cestovnom prometu se koriste specijalizirana vozila koja omogućuju siguran prijevoz lako kvarljive robe (hladnjače) i tekućina (cisterna).⁴³

3.2. Nedostaci cestovnog prijevoza

Unatoč gore navedenim prednostima, cestovni promet ima i brojne nedostatke. Prvenstveno su ti nedostaci uočljivi u ovisnosti cestovnog prometa o vremenskim prilikama. Primjerice, u slučaju poplava ili snijega i niskih temperatura, cestovni promet postaje nesiguran način transporta.⁴⁴

Kao što je prednost cestovnog prometa prijevoz robe na kraćim udaljenostima, tako je za veće udaljenosti isplativije koristiti druge prometne grane zbog povećanih troškova koji bi nastali upotrebom cestovnog prometa. Na većim udaljenostima može doći do radova na cesti, prometnih čepova i drugih problema koji cestovni promet čine manje organiziranim i onemogućuju planiranje i previđanje situacija u prometu.⁴⁵

Cestovna vozila su konstrukcijski i pravno ograničena te nisu optimalno prometno rješenje za prijevoz glomaznog tereta ili jeftine robe na većim udaljenostima.

Na globalnoj razini ogroman nedostatak cestovnog prometa ogleda se u ekološkom onečišćenju kojem cestovni promet znatno doprinosi. Vozila koja pripadaju cestovnom prometu troše više goriva po jedinici prevezenog tereta, imaju veću opasnost od nesreća i češće kvarove.⁴⁶

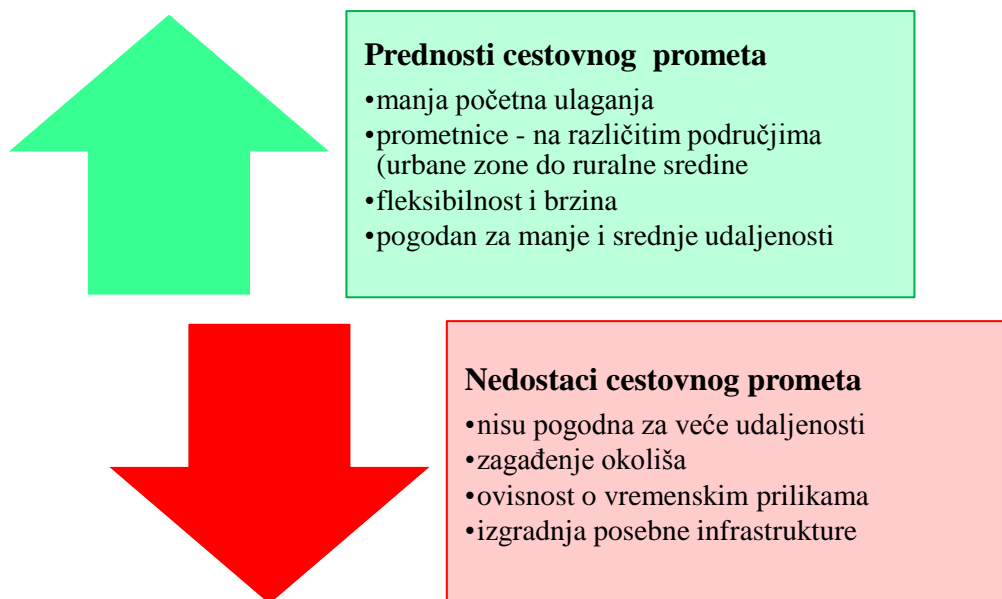
Nedostatak je vidljiv i u gradskim područjima gdje prometnice i potrebna infrastruktura (autobusne postaje, parkirališta i sl.) zauzimaju velike površine i uzrok su vibracija i buke.

⁴³ Usp. ibid.

⁴⁴ Usp. ibid.

⁴⁵ Usp. ibid

⁴⁶Usp. ibid

Slika 3. Ilustracija prednosti i nedostataka cestovnog prometa

Izvor: Izradio autor prema Arndt C, Büscher S, Gohlke C. SpeditionundLogistik. Haan-Gruiten: Europa-Lehrmittel; 2013. str. 11

3.3. Kriterij za izbor prijevoznog sredstva u teretnom prometu

Moderno gospodarsko društvo je tržišno orijentirano te se zbog toga često događa jaz između ponude i potražnje dobara na tržištu. Zbog toga je zadaća prometa, osigurati internacionalnu razmjenu dobara. Pod prometom se podrazumijeva ukupnost postupaka, koji služe prostornom povezivanju i prijevozu putnika, dobara, vijesti i plaćanja.⁴⁷ U tablici 2. su prikazane vrste prometa i ono što pojedina vrsta zahtjeva za ostvarenje.

Tablica 2. Vrste prometa i sudionici pojedinog prometa

Promet putnika	Promet dobara	Promet vijesti	Promet plaćanja
Zahtjeva (uz sve ostalo) radnu snagu	Zahtjeva sve proizvode	Zahtjeva sve informacije	Zahtjeva „novac“

Izvor: Arndt, Büscher, Gohlke, 2013, str. 9

⁴⁷ Usp. ibid. Str 9

Prijevoz dobara uvelike ovisi od nositelja prometa. To su sve tvrtke, koje s istim prijevoznim sredstvima vrše prijevoz dobara. Za svako prometno sredstvo postoji specifičan prometni put i prijevozno sredstvo (usp. Tablica 3.).

Tablica 3. Prikaz vrste prometa, prijevoznog sredstva i izbora puta u pojedinom prometu

Vrsta prometa	Prijevozno sredstvo	Put
Teretni promet	Kamion	Cestovne mreže
Željeznički promet	Vlak	Željeznička mreža
Promet unutarjom plovibom	Brod	Rijeke i riječni kanali
Pomorski promet	Brod	More i morski kanali, rijeke
Zračni promet	Zrakoplov	Zrak
Cjevovodni promet	Cijevi	Cjevovodi

Izvor: Arndt, Büscher, Gohlke, 2013, str. 11

U Hrvatskoj, kao i u ostalim zemljama Europe, najzastupljeniji oblik prijevoza dobara je cestovni oblikom prometa. Izbor prijevoznog sredstva za transport dobara u središte stavlja interes komitenta, koji u određenom vremenu i za odgovarajuću cijenu potražuje transport dobara.⁴⁸

Sljedeći kriteriju su važni pri izboru (Tablica 4.):

⁴⁸ Usp. Ibid. Str 9.

Tablica 4. Prikaz kriterija za izbor prijevoznog sredstva

Troškovi prijevoza	Troškovi vlastitog prijevoza ili troškovi usluge prijevoza treće osobe
Dodatni troškovi	Troškovi pakiranja, osiguranja robe i sl.
Prijevozni kapacitet	Kapacitet prijevoznog sredstva tj. ograničenost težine i volumena
Rizik oštećenja	Vjerojatnost oštećenja dobara prilikom transporta
Pouzdanost	Vjerojatnost nastanka pogreške pri odvijanju transporta
Pravovremenost isporuka	Održavanje dogovorenog roka isporuke
Redovitost	Ponavljanje iste usluge transporta
Učestalost	Vremenski razmaci između usluga transporta
Fleksibilnost	Sposobnost izvršavanja transporta od početka do kraja
Vremenski uvjeti	Poplava, snijeg, led, magla
Financijska stabilnost	Osiguravanje dugoročne suradnje
Ekološka osviještenost	Ekološka zagađenje koje pojedino prijevozno sredstvo uzrokuje

Izvor: Arndt, Büscher, Gohlke, 2013, str. 10.

3.4. Usporedba statističkih pokazatelja u teretnom prometu

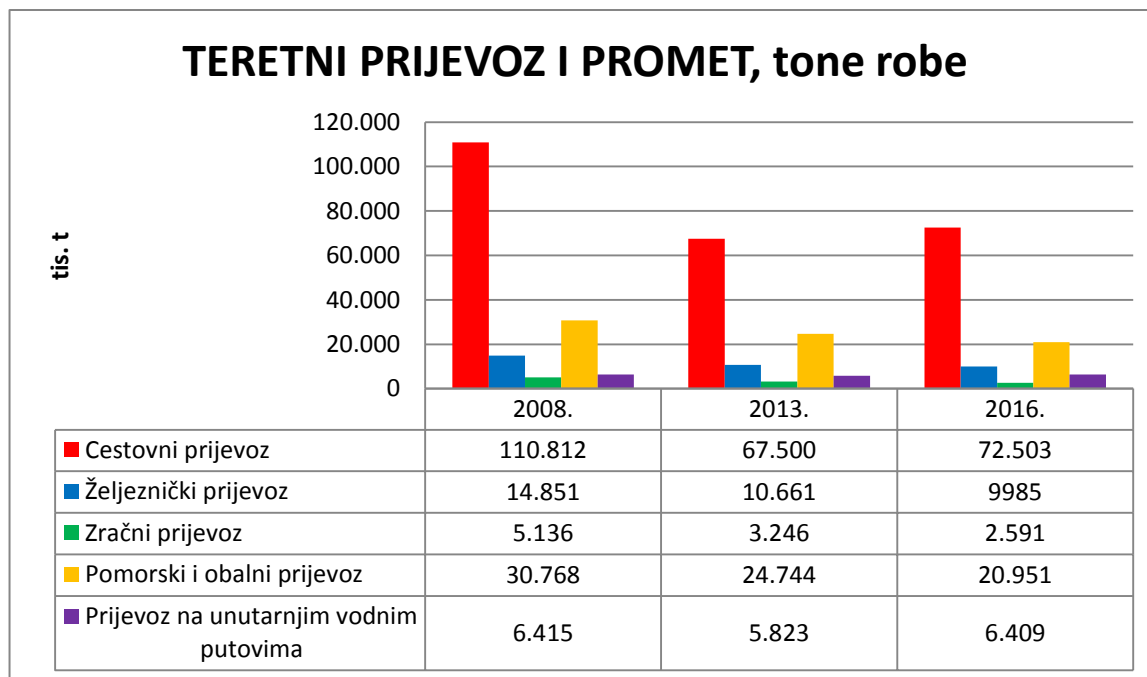
U nastavku su prikazani statistički podaci državnog zavoda za statistiku republike Hrvatske u kojima su podaci o teretnom prijevozu prometnih grana za ispod navedene godine. Usporedba je izvršena radi prikaza zauzetosti kapaciteta prometnih grana u navedenom razdoblju i prikaza cestovnog prometa kao najkorištenije prometne grane u Republici Hrvatskoj. Također, prikazani su i podaci austrijske gospodarske komore o zauzetosti kapaciteta prometnih grana u Republici Austriji u 2016. godini. U nastavku će biti prikazana usporedba teretnog prijevoza prometnih grana u prevezenim tonama za isto razdoblje između Republike Hrvatske i Austrije.

 DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE HRVATSKE CROATIAN BUREAU OF STATISTICS				2008.	2013.	2016.
TERETNI PRIJEVOZI I PROMET, TONE ROBE		TRANSPORT AND TRAFFIC OF GOODS, TONNES				
Cestovni prijevoz	tis. t	Road transport	'000 t	110.812	67.500	72.503
Željeznički prijevoz	tis. t	Railway transport	'000 t	14.851	10.661	9.985
Zračni prijevoz	t.	Air transport	t	5.136	3.246	2.591
Pomorski i obalni prijevoz	tis. t	Seawater and coastal transport	'000 t	30.768	24.744	20.951
Prijevoz na unutarnjim vodnim putovima	tis. t	Inland waterway transport	'000 t	6.415	5.823	6.409
Naftovodi	tis. t	Oil transport	'000 t	6.210	5.397	6.897
Plinovodi	tis. t	Gas transport	'000 t	2.555	2.220	2.073
Promet u morskim lukama	tis. t	Traffic in seaports	'000 t	29.223	19.366	18.551
Promet u zračnim lukama	t.	Traffic in airports	t	10.425	7.569	8.216
Promet u lukama na unutarnjim vodnim putovima	tis. t	Traffic in inland waterway ports	'000 t	1.017	619	774
TERETNI PRIJEVOZ, TONSKI KILOMETRI		TRANSPORT OF GOODS, TONNE-KILOMETRES				
Cestovni prijevoz	mil.	Road transport	Mln	11.042	9.133	11.337
Željeznički prijevoz	mil.	Railway transport	Mln	3.312	2.086	2.160
Zračni prijevoz	tis.	Air transport	'000	3.038	2.338	1.833
Pomorski i obalni prijevoz	mil.	Seawater and coastal transport	Mln	142.972	127.283	113.103
Prijevoz na unutarnjim vodnim putovima	mil.	Inland waterway transport	Mln	843	771	836
Naftovodi	mil.	Oil transport	Mln	1.308	1.127	1.589
Plinovodi	mil.	Gas transport	Mln	369	358	332

Slika 4. Prikaz teretnog prijevoza i prometa Republike Hrvatske

Izvor: <https://data.gov.hr/dataset/statistika-u-nizu-transport-i-komunikacije>,

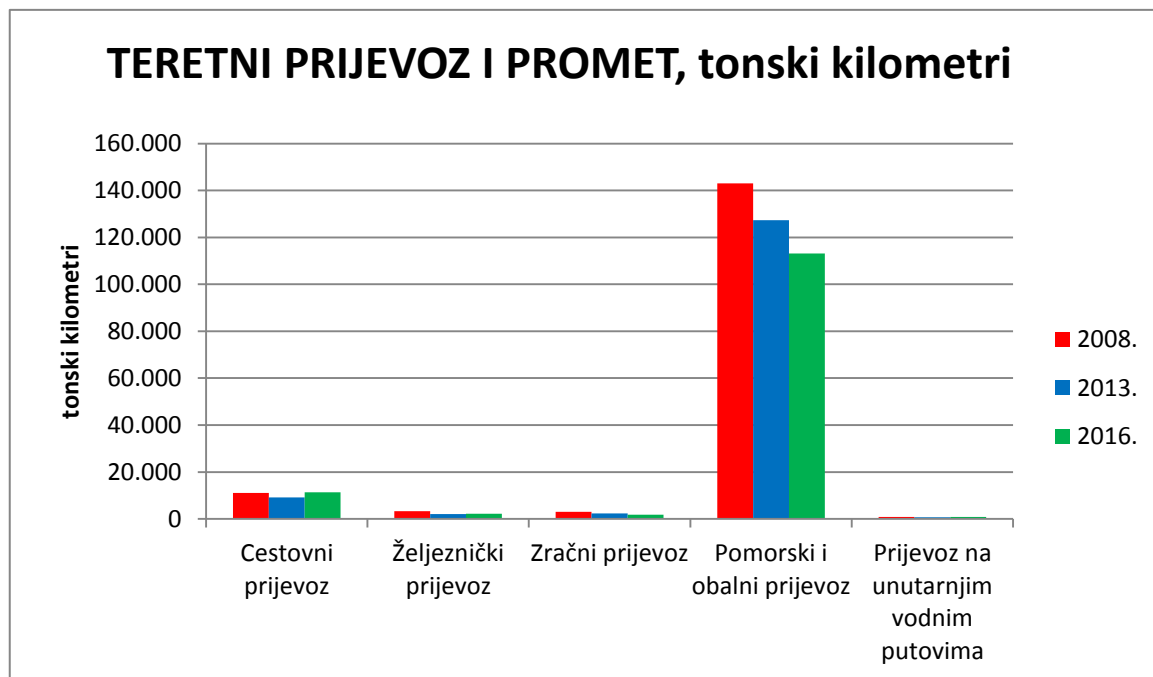
16.08.2018.

Grafički prikaz 1. Prikaz teretnog prijevoza i prometa robe u tisućama tona

Izvor: Izradio autor prema podacima preuzetim sa stanice DZS-a

Prema podacima iz grafičkog prikaza 1. u 2008. godini cestovni prijevoz je najznačajniji vid prometovanja u teretnom prometu u odnosu na ostale prometne grane iz razloga jer najviše tereta (robe) je prevezeno hrvatskim cestama, čija prometna povezanost garantira i u budućnosti istu situaciju. Isti je trend nastavljen i u 2013. i 2016. godini obzirom na geografski položaj Hrvatske i povezanost mogu se pretpostavljati tek mali pomaci u promjeni na vrhu najkorištenijih prometnih grana.

Grafički prikaz 2. Teretni prijevoz i promet u tonskim kilometrima

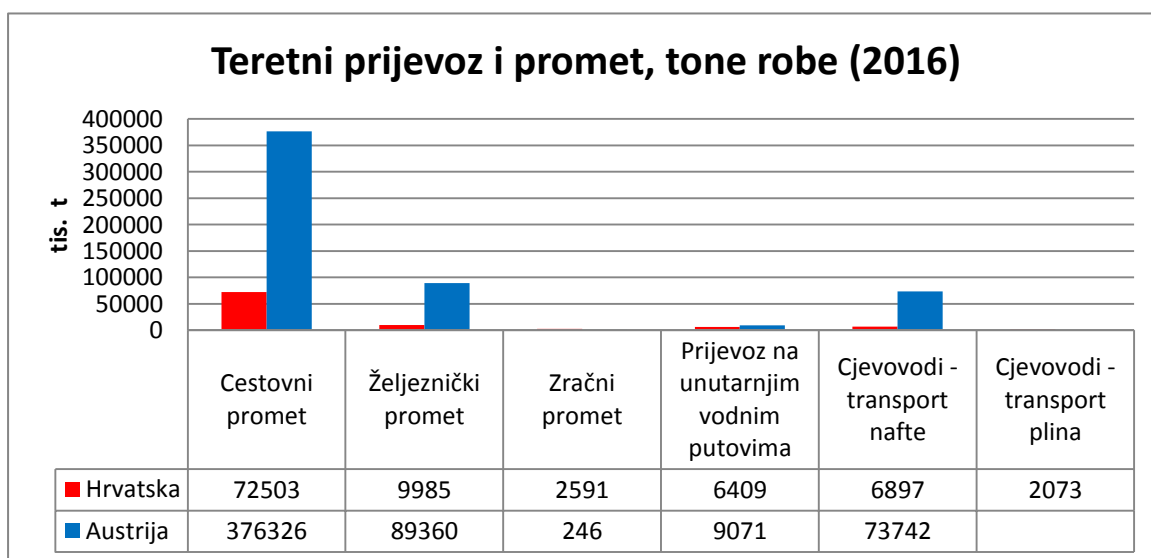
Izvor: Izradio autor prema podacima preuzetim sa stanice DZS-a

Grafički prikaz 2. prikazuje usporedbu prometnih grana prema prijeđenim kilometrima tijekom tri godine. Dobiveni statistički podaci pokazuju kako je najviše kilometara u slučaju Republike Hrvatske ostvareno na morskim prijevozom. Nakon njega slijedi cestovni prijevoz, koji se razvija i postaje zastupljeniji.

Die österreichische Verkehrswirtschaft Daten und Fakten 2017		WKO AUSSENWIRTSCHAFT AUSTRIA		
AUSTRIJA				
TERETNI PRIJEVOZ I PROMET, TONE ROBE		TRANSPORT AND TRAFFIC OF GOODS, TONNES	2016.	
Cestovni prijevoz	tis. t	Road transport	'000 t	376.326
Željeznički prijevoz	tis. t	Railway transport	'000 t	89.360
Zračni prijevoz	t.	Air transport	t	246
Prijevoz na unutarnjim vodnim putovima (Dunav)	tis. t	Inland waterway transport	'000 t	9.071
Cjevovodi	tis. t	Oil transport	'000 t	73.742
		Gas transport	'000 t	
AUSTRIJA UNUTAR ZEMLJE				
TERETNI PRIJEVOZ I PROMET, TONE ROBE		TRANSPORT AND TRAFFIC OF GOODS, TONNES	2016.	
Cestovni prijevoz	tis. t	Road transport	'000 t	18.091
Željeznički prijevoz	tis. t	Railway transport	'000 t	18.883
Prijevoz na unutarnjim vodnim putovima (Dunav)	tis. t	Inland waterway transport	'000 t	1.962
Cjevovodi	tis. t	Oil transport	'000 t	17.009
		Gas transport	'000 t	

Slika 5. Prikaz teretnog prijevoza i prometa za Republiku Austriju

<https://www.wko.at/branchen/transport-verkehr/die-oesterreichische-verkehrswirtschaft-2017.pdf>, 15.07.2018.

Grafički prikaz 3. Teretni prijevoz i promet u tonskim kilometrima

Izvor: Izradio autor prema podacima preuzetim sa stanice

<https://www.wko.at/branchen/transport-verkehr/die-oesterreichische-verkehrswirtschaft-2017.pdf>, 15.07.2018.

U grafičkom prikazu 3. su uspoređeni podaci o teretnom prijevozu državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske i Austrijske gospodarske komore. Brojke pokazuju kako Austrija gotovo u svim prometnim granama ima uvjerljivo bolje rezultate u prevezenom teretu na svojim prijevoznim putovima. Budući da Hrvatska, za razliku od Austrije, ima izlaz na otvoreno more, nije navedena usporedba morskog prijevoza. Usporedba pokazuje da je cestovni vid prometa najzastupljeniji u obje države, a isti trend je u čitavoj Europskoj uniji.

4. Uloga špeditera u organizaciji cestovnog prijevoza

Međunarodni špediter je gospodarstvenik (privrednik), pravna ili fizička osoba registrirana za obavljanje poslova vanjskotrgovinskog prometa, koja isključivo i u obliku stalnog zanimanja sklapa u svoje ime i za tuđi račun (kao komisionar), u tuđe ime i za tuđi račun (kao agent) i u svoje ime i za svoj račun (kao samostalni gospodarstvenik) ugovore potrebne pri organiziranju otpreme (izvoza), dopreme (uvoza) i provoza (tranzita) robe svojih nalogodavatelja s pomoću vozara i obavlja druge propisane ili uobičajene specijalne (sporedne) poslove i radnje u vezi s otpremom, dopremom i provoza robe.⁴⁹

4.1. Obveze špeditera iz ugovora o prijevozu robe cestom

Ugovor o prijevozu stvari cestom zaključen je tek kada prijevoznik primi robu s teretnim listom, te je s toga potrebno robu pripremiti za prijevoz i popuniti teretni list. Priprema robe za prijevoz redovito obuhvaća njeno pakiranje, naručivanje prijevoznih sredstava za pošiljke i prema potrebi pribora za pokrivanje i učvršćivanje tereta (robe). Nadalje, priprema obuhvaća utovar tereta (robe), utvrđivanje mase tj. težine tereta (robe), njihovu primopredaju, te popunjavanje teretnog lista. Tek kada prijevoznik utvrdi da su sve radnje pravilno obavljene, preuzima teret (robu) i zaključuje ugovor o prijevozu. Iz ugovora o špediciji proizlaze obveze špeditera da se poslovima otpreme, dopreme i provoza robe postupa s pažnjom dobroga gospodarstvenika.

U takvo njegovo ponašanje uključena je i pretpostavka da će s povjerenim mu teretom postupati kako to zahtijevaju interesi nalogodavca, tj. pokušati ju zaštititi od bilo kakvog oštećenja, te će zbog toga što bolje pokušati obaviti slijedeće obveze iz ugovora o prijevozu:⁵⁰

- 1) stanje, pakiranje i označavanje stvari
- 2) naručivanje vozila i pribora
- 3) utovar stvari
- 4) predaja pošiljke prijevozniku

⁴⁹Usp. Zelenika R. Špeditorovo pravo. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci. 2001. str 109.

⁵⁰Usp. Ibid. str. 110

Neovisno o tome, kakvoj vrsti prijevoza je teret namijenjen, on mora biti predan u takvom stanju da prilikom uobičajenog rukovanja i prijevoza ne bude izložen oštećenju, da ne oštećuje ni osobe niti drugu robu na vozilu, vozilo, druge sudionike u prometu, drugu imovinu ni put. Zbog toga ako to način transporta zahtijeva, špediter (pošiljatelj) ih je dužan zapakirati, a ako način pakiranja nije propisan, onda to mora biti uobičajen način. U unutrašnjem i međunarodnom prijevozu, špediter je obvezan, ako priroda zahtijeva pakiranje, upakirati teret (robu) koju daje na prijevoz, tako da se za vrijeme prijevoza sačuva od potpunog ili djelomičnog gubitka ili oštećenja i da se spriječi nanošenje štete osobama, prijevoznim sredstvima ili drugim stvarima, s tim da u međunarodnom prijevozu pakiranje robe mora odgovarati propisima zemlje u otpremnoj stanici, pri čemu je preciznije određen način pakiranja za osjetljive i druge specifične stvari.⁵¹

Špediter na svaki komad komadne pošiljke mora staviti listić koji je odobrio prijevoznik i u kojem moraju biti navedeni: određišni kolodvor, određišna zemlja, ime ili naziv te adresa pošiljatelja ili primatelja. Prijevozna sredstva i pribor za pokrivanje, pričvršćivanje i osiguranje tereta na ili u kolima naručuju se u otpremnoj stanici za njenog radnog vremena na posebnom obrascu, čiji primjerak prijevoznik posebno potvrđuje. Primopredaja teretnog pribora prije i poslije utovara, kao i njihovo stanje i vrijeme utvrđuju se pisanim putem. Za komadne pošiljke, po prirodi stvari, redovno nije potrebna nikakva prethodna narudžba, niti je predviđena tarifama.

Špediter je dužan utovariti teret u vozilo, ako ugovorom nije drugačije određeno. On mora utovariti teret prema uputama prijevoznika i to u pogledu rasporeda tereta u vozilu i ostalih okolnosti koje bi mogle utjecati na sigurnost osoba, vozila i tereta u vozilu. Prije utovara špediter se treba uvjeriti da li su mu na raspolaganje stavljena odgovarajuća vozila kakva je naručio, jer u slučaju da nisu, on može odbiti njihovo prihvaćanje. Tek kada je naručeno vozilo postavljeno za utovar, može početi dovoženje stvari namijenjene utovaru. Prilikom utovara stvari treba se pridržavati dopuštenog opterećenja, osovinskog pritiska, kao i načina utovara i smještaja stvari.

Utovar tereta u vozilo mora započeti u ugovoreno vrijeme. Vrijeme za utovar tereta u vozilo produžuje se za vrijeme za koje se utovar ne može obaviti, zbog razloga za koje nisu odgovorni ni špediter ni prijevoznik. Ako prekorači ugovoreni rok predviđen za utovar tereta

⁵¹Usp. Ibid. Str. 114.

vozilo, špediter plaća dangubinu, odnosno posebnu naknadu u skladu s ugovorom, tj. tarifom prijevoznika.

Vrijeme utovara tereta u vozilo je vrijeme potrebno za:

- popunjavanje teretnog lista
- pokrivanje i učvršćivanje tereta u vozilu, ako je to dužan učiniti špediter
- obavljanje radnji bez kojih prijevoz ne može započeti

Špediter za svaku pošiljku mora prijevozniku predati teretni list. Teretni list se popunjava u tri primjerka. Prvi primjerak teretnog lista predaje se primatelju, drugi prati teret u prijevozu i ostaje kod prijevoznika, a treći ostaje kod pošiljatelja.

Za svaku pošiljku predaje se poseban teretni list, osim ako to nije ugovorom drukčije određeno. Smatra se da je špediter sklopio ugovor o prijevozu robe cestom kad je prijevoznik primio teret na prijevoz i stavio ovjeru na teretni list i svaki dodatni list, što ujedno pretpostavlja da je špediter uredno obavio sve prethodne obveze i predao teret koji je označen u teretnom listu. Stavljanjem datuma i pečata otpremne stanice na teretni list, potvrđuje se primitak stvari. Prijevoznik prima teret i potvrđuje teretni list tek kad su u njemu pravilno popunjene sve potrebne rubrike koje sadrže bitne i potrebne podatke za pravovaljanost ugovora o prijevozu i mogućnost njegova pravilna izvršenja. Pravilno popunjavanje teretnog lista obveza je špeditera. On mora pokloniti posebnu pažnju točnom navođenju određenišog kolodvora, primatelja robe koja se prevozi i svih ostalih obveznih i neobveznih komponenti teretnog lista. Navodi u teretnom listu moraju biti neizbrisivo upisani na jednom od službenih jezika otpremne zemlje i da su prevedeni na francuski ili njemački jezik. Špediter je obvezan za svaku pošiljku predati prijevozniku na obrascu prijevoznika teretni list. Za teret koji se prevozi uz posebne uvijete predaje se posebni list. Osim toga, špediter je obvezan u teretnom listu priložiti sve ostale isprave koje su neophodne za obavljanje carinskih i ostalih formalnosti ili, obavijestiti prijevoznika gdje će mu se on podnijeti i pobrinuti se da to bude osigurano. Obveza je špeditera, prema zakonskim odredbama iz ugovora o prijevozu, da prijevozniku isplati ugovorenu prevozninu, odnosno naknadu koju će špediter isplatiti prijevozniku u ime nalogodavca. To je onaj iznos koji prema tarifama o prijevozu robe cestom odgovara količini i vrsti robe koja je predmet ugovora te načina na koji se prevozi. Ona može biti uvećana za sve zavisne i opravdane troškove koje je prijevoznik imao (npr.

usputno hranjenje životinja ili doleđivanje robe). Špediter u procesu otpreme robe može biti oslobođen plaćanja naknade prijevozniku, ako je tako određeno ugovorom, a troškove će nadoknaditi primatelj robe prilikom iskupljivanja teretnog lista. Potrebno je navesti obvezu špeditera u procesu dopreme robe, gdje se pojavljuje u ulozi primatelja robe iz ugovora o prijevozu, pri čemu je obvezan odnijeti stvar u ugovorenom roku i to u redovnom radnom vremenu koje je određeno za određeni kolodvor. Špediter (primatelj) je dužan istovariti teret na mjestu koje sam odredi, ako ugovorom nije drukčije određeno. Špediter mora istovariti teret prema uputama prijevoznika koje se odnose na sigurnost i zaštitu osoba, vozila i tereta utovarenog u vozilo. Obveza prijevoznika iz ugovora o prijevozu robe cestom odgovara pravima špeditera koja mu pripadaju iz ugovora.⁵²

4.2. Prava špeditera iz ugovora o prijevozu robe cestom

Među pravima špeditera iz ugovora o prijevozu robe cestom možemo istaknuti slijedeće, kao što su:

- 1) izmjena ugovora
- 2) reklamacije
- 3) instradacije
- 4) osiguranje uredne isporuke
- 5) poduzeće i predujam itd.

Kao osnovno pravo špeditera u ulozi pošiljatelja ili primatelja robe koje proizlaze iz zakona i pravilnika o prijevozu robe cestom, navodi se pravo da, uz obvezu naknade troškova, izmijeni ugovor o prijevozu. Ako špediter nije preuzeo na sebe plaćanje prijevoznih troškova u određenoj zemlji niti je u teretni list upisao navod: „primatelj nije ovlašten podnositi naknadne zahtjeve“, on može naknadnim mijenjati ugovor o prijevozu zahtijevajući da se stvari vrate u otpremni kolodvor, da se izdaju u propisanom određištu, ali nekoj drugoj osobi i slično.⁵³

⁵²Zelenika R. Špeditorovo pravo. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci. 2001. str 122.

⁵³Usp. Zelenika R. Špeditorovo pravo. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci. 2001. str. 128.

Naime, ako nije izdan prenosivi teretni list, špediter raspolaže s teretom tijekom prijevoza i može zahtijevati:

- obustave prijevoza,
- odgodu predaje primatelju,
- predaju tereta u nekom drugom odredišnom mjestu,
- predaju tereta njemu ili nekom drugom primatelju koji nije određen ugovorom o prijelazu ili teretnim listom,
- povrat tereta u otpremno mjesto

Ako je izdan prenosivi teretni list teretom predanim na prijevoz može raspolagati imatelj prenosivog teretnog lista, uz uvjet ispunjavanja svih obveza koje proizlaze iz prenosivog teretnog lista. Ako imatelj prenosivog teretnog lista zahtijeva da mu se teret preda u nekom drugom odredišnom mjestu, mora prijevozniku kod primanja tereta vratiti prenosivi teretni list. Ako se teretom raspolaže na jedan od navedenih načina, zahtjev se mora unijeti u prenosivi teretni list i potvrditi potpisom imatelja prenosivog teretnog lista, jer u protivnom, zahtjev nema pravni učinak. Osim navedenih zahtjeva, mogu se dopustiti i drugi zahtjevi za izmjenu ugovora o prijevozu od strane primatelja i pošiljatelja. Ta dopuštenja moraju biti dana dopunskim odredbama ili tarifama koje uređuju odnose između prijevoznika i ostalih sudionika u prijevozu.⁵⁴

Špediter ima pravo zahtijevati izmjenu ugovora sve dok primatelj ne ispuni teretni list ili preuzme stvari. Ako je špediter obavio plaćanje ima pravo na podizanje tužbe, radi vraćanja iznosa plaćenog na osnovu ugovora o prijevozu, u slučaju da je u toku prijevoza i krivnjom prijevoznika došlo do štete. Pravo na reklamaciju traje: za pošiljatelja – dok ima pravo raspolagati stvarima, a za primatelja – od trenutka primanja teretnog lista. Potraživanje iz ugovora o prijevozu, nositelj prava (špediter) može ostvariti podnošenjem pisanog zahtjeva prijevozniku. Ako je prijevoznikov odgovor na zahtjev za špeditera nepovoljan, on svoje pravo može ostvariti pred sudom, ako mu u roku od 15 dana nakon dostave zahtjeva, prijevoznik ne isplati zahtijevanu štetu. Pri tome mora predočiti pisane dokaze da se

⁵⁴Usp. Ibid. Str. 129.

prethodno obraćao prijevozniku sa zahtjevom za naknadu štete. Ako špediter takav dokaz ne predoči, sud će takvu tužbu odbaciti kao preuranjenu.⁵⁵

Pravo na zahtjev, odnosno tužbu za naknadu štete ima:

1. putnik – ako se radi o prijevozu putnika i prtljage
2. pošiljatelj – dok ima pravo raspolagati teretom
3. primatelj – od trenutka primanja teretnog lista

Zahtjev, odnosno tužbu, može podnijeti i druga osoba ako je na nju prenijeto potraživanje odgovarajućih osoba prema prijevozniku. Pravo prema prijevozniku koje proizlazi iz ugovora o prijevozu prestaje kada nositelj prava tj. špediter primi pošiljku.

Pravo potraživanja ne prestaje:

- 1) kad nositelj prava dokaže da je štetu prouzročio prijevoznik namjerno ili grubom nepažnjom,
- 2) u slučaju djelomičnog gubitka ili oštećenja i to:
 - ako se djelomičan gubitak utvrdi u skladu s zakonskim odredbama, prije nego špediter primi teret ili u trenutku primanja,
 - ako se krivnjom prijevoznika ne utvrdi šteta koja bi se morala utvrditi prema pravnim odredbama
- 3) kad špediter kod primanja tereta ne može opaziti oštećenja ili djelomičan gubitak; ako se zahtjev za utvrđivanje oštećenja, odnosno djelomičnog gubitka, podnese odmah nakon otkrivanja štete i ako se dokaže da je šteta nastala u vremenu između primitka na prijevoz i predaje
- 4) kad se potraživanje odnosi na vraćanje plaćenih svota

Potraživanja iz ugovora o prijevozu zastarijevaju nakon godine dana. Špediter ima pravo na instradaciju, odnosno on može navesti prijevozni put u teretnom listu naznačavajući ga graničnim prijelazima ili pograničnim kolodvorima, a prema potrebi i prijelaznim kolodvorima između prijevoznika. On može navesti samo granične prijelaze i pogranične kolodvore koji su otvoreni za promet na dotičnoj relaciji. Pravo određivanja prijevoznog puta i načina prijevoza špediter će iskoristiti ako na taj način može povoljno utjecati na brzinu, poboljšanje uvjeta ili smanjenje troškova transporta. Također špediter u teretnom listu može

⁵⁵Usp. Ibid. Str. 130.

odrediti koje tarife moraju biti primijenjene, koje će primjeriti prijevoznik ako su ispunjeni uvjeti za njihovu primjenu. Osigurane uredne isporuke špediter može naznačiti za bilo koju pošiljku. Pritom se u teretni list brojkama upisuje iznos osiguranja u valuti otpremne zemlje. Pravo špeditera na pouzće polazi od toga da špediter kod predaje stvari u otpremnom kolodvoru može opteretiti stvari pouzćem do iznosa njihove vrijednosti. Predujam će biti dopušten samo na osnovi odredaba koje vrijede u otpremnom kolodvoru. Iznos predujma i pouzća naznačava se u valuti otpremne zemlje.⁵⁶

4.3. Odgovornosti špeditera iz ugovora o prijevozu robe cestom

Sklapanjem ugovora o prijevozu špediter snosi i određene odgovornosti. Kao značajnije odgovornosti špeditera, koje proizlaze iz ugovora o prijevozu robe cestom, možemo navesti slijedeće:

- 1) odgovornost za navode u teretnom listu
- 2) odgovornost za slanje, pakiranje i obilježavanje stvari,
- 3) predaja stvari na prijevoz
- 4) odgovornost za isprave za ispunjavanje carinskih formalnosti itd.

Pravne odredbe nameću špediteru odgovornost za točnost navoda koje unosi u teretni list. On snosi sve posljedice koje proisteknu iz činjenice da su navodi neispravni, netočni, nepotpuni ili uneseni na drugo mjesto, a ne ono koje je određeno za njihovo upisivanje. Ako je to mjesto nedostatno, špediter će na njemu naznačiti na kojem se mjestu na teretnom listu nalazi dopuna navoda. Budući da je teretni list osnovna isprava u prijevozu robe cestom, da se njom dokazuje sklapanje ugovora o prijevozu između špeditera i prijevoznika te da teretni list omogućuje raspolaganje robom, potrebno je da su svi podaci koji su u njemu sadržani točni, istiniti i da odgovaraju postavljenim kriterijima prijevoznika koji preuzima robu za prijevoz. U slučaju da nisu uneseni kako to zahtijevaju pravila, to može prouzrokovati negativne posljedice po špeditera odnosno vlasnika robe. Naročito je važno točno unijeti podatke o odredišnom kolodvoru i primatelju robe, te o količini i nazivu robe koja je predmet ugovora.⁵⁷

⁵⁶Usp. Ibid. Str. 141.

⁵⁷ Usp. Ibid. Str. 144.

U slučaju pogrešno unesenih podataka u teretni list od strane špeditera, prijevoznik se oslobađa odgovornosti za nastale posljedice. Pravilno parkiranje i obilježavanje tereta (robe) koji se prevozi bitno je ne samo za siguran prijevoz stvari i sprječavanje nastanka štete na njima tokom prijevoza, nego i zbog toga da njihovo nedovoljno i nepravilno pakiranje ne bi izazvalo štetu drugim stvarima koje se prevoze istim prijevoznim sredstvom ili pak osobama koje sudjeluju u dotičnom transportnom procesu. Špediter odgovara za sve posljedice koje nastanu zbog toga što stvari nisu pakirane ili što pakiranje nije dostatno, a posebno je dužan nadoknaditi štetu koju prijevoznik zbog toga pretrpi. Ako u teretnom listu nije navedeno da stvari nisu pakirane ili da pakiranje nije dostatno, prijevoznik mora dokazati postojanje tih nedostataka. Prilikom predaje tereta (robe) na prijevoz, odnosno utovara, špediter će snositi posljedice koje su uzrokovane: bilo nanošenjem štete koja je nastala u samome procesu utovara, bilo nanošenjem štete koja je nastala kasnije, a uzrokovana je nepravilnim utovarom i smještanjem stvari na prijevozno sredstvo i nanošenjem štete po drugu robu u prijevozu, osobe u prijevozu ili prijevoznog sredstva. Špediter, također, ima odgovornost da prijevozniku osigura sve isprave koje su potrebne za uspješno obavljanje carinskih formalnosti. U slučaju da to ne učini ili ne učini u potpunosti, odgovoran je za svaku štetu koja nastane kao rezultat toga.⁵⁸

⁵⁸ Usp. Ibid. str. 149.

5. Organizacija cestovnog prijevoza solarnih panela

U ovom primjeru objasniti će se organizacija prijevoza za uvoz solarnih panela iz Njemačke iz grada Prenzlau u Zagreb na robne terminale Žitnjak. Organizacija transporta, u ovom slučaju uvoz u Republiku Hrvatsku, spada u operativne poslove špeditera.

Ovaj proces započinje disponiranjem tj. davanjem naloga i uputa špediteru neophodnih za provedbu određenog transporta. Taj nalog je ovlaštenje špediteru za otpremu ili dopremu robe iz ili u inozemstvo. Svrha dispozicije jest davanje svih podataka špediteru kako bi mogao organizirati i kontrolirati proces prijevoza. U dispoziciji moraju biti informacije:

Popis robe, dimenzije, količina, informacije o vrijednosti robe, mjesto isporuke, paritet isporuke (Incoterms), informacije o potrebi za osiguranjem, informacije o potrebi za carinjenjem robe

Nakon što špediter ima sve potrebne informacije organizira prijevoznika kojemu daje instrukcije i upute, dokumentaciju i zaključuje teretni prostor. Nakon toga se radi ugovor o prijevozu i prijevozniku se ispostavljaju prijevozne isprave.

5.1. Odabir rute i cijene

Potrebno je izvršiti prijevoz 480 solarnih panela (Slika 6), dimenzija 170 x 110 iz njemačkog grada Prenzlaua iz tvornice tvrtke „Aleosolar“ u Republiku Hrvatsku na robne terminale Žitnjak u Zagrebu za kupca „Pralas Kralj“, tvrtku koja se bavi maloprodajom solarnih panela.

Slika 6. Primjer solarnog panela koji će se prevoziti

Izvor: http://juise.od.ua/_sh/42/4203.jpg, 24.7.2018.

Tvrtka „Pralas Kralj“ je za obavljanje transporta, odnosno uvoza solarnih panela iz Njemačke u Hrvatsku angažirala špeditera „A-L logistics“ koji je za kupca organizirao dopremu robe iz Prenzlaua.

Špediter mora odabrati rutu i izračunati troškove prijevoza i odabrati optimalno rješenje za prijevoz panela u Hrvatsku kako bi roba stigla u neoštećenom stanju i kako bi zadovoljila potrebe kupca. Potrebno je prevesti 480 solarnih panela, odnosno 24 palete dimenzija 170 x110 na kojima se nalazi 20 solarnih panela. Za prijevoz paleta špediter se odlučio koristiti tegljač s poluprikolicom (Slika 7.) dimenzija 13,6 x 2,45 x 2,75 nosivosti 24t i volumena 91 m³.

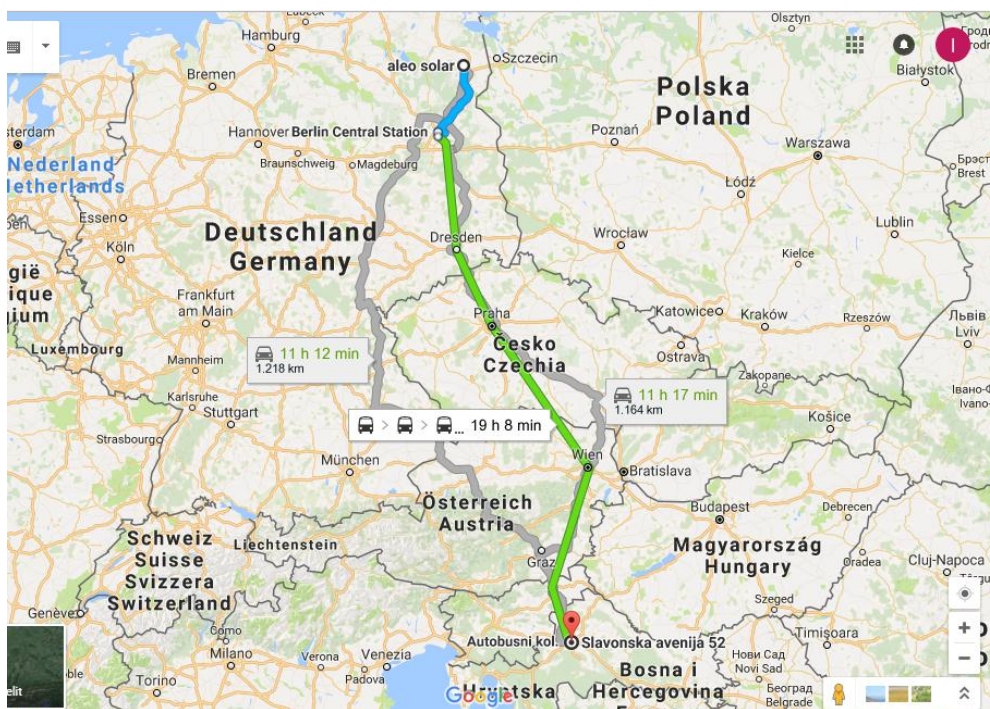
Slika 7. Tegljač s poluprikolicom

Izvor: http://www.logistik-heute.de/sites/default/files/logistik-heute/--bilder/daimler_future_truck_2015_daimler.jpg, 21.7.2018.

Prijevoznik je za transport odabrao optimalnu rutu Prenzlau-Berlin-Dreseden-Prague-Wien-Graz-Zagreb-Žitnjak iz razloga jer tom rutom ima najmanje troškove.

Robu je potrebno pokupiti u skladištu tvrtke „Aleosolar“ na adresi: Marius-Eriksen-Straße 1 i dopremiti na adresu Slavonska avenija 52 u skladište koje je unajmila tvrtka „Pralas kralju“ koja na Žitnjaku drži svoje zalihe.

Od Prenzlaua do Zagreba je 1 164 km i vozaču se trebati 2 dana kako bi dopremio kamionom u Zagreb robu budući da mora imati i vrijeme za odmor (Slika 8.).

Slika 8.Prenzalu-Berlin-Dresden-Praga-Wien-Graz-Zagreb

Izvor: [40](https://www.google.hr/maps/dir/aleo+solar,+Marius-Eriksen-Stra%C3%9Fe,+Prenzlau,+Njema%C4%8Dka/Slavonska+avenija+52,+Zagreb/@49.4757877,9.7228971,6z/data=!4m14!4m13!1m5!1m1!1s0x47aa265cbfa15469:0x8b72077bfd578752!2m2!1d13.86772!2d53.33773!1m5!1m1!1s0x476678f4abe63061:0xaad150f0d525e5d7!2m2!1d16.0574242!2d45.7983861!5i2, 22.7.2018.</p></div><div data-bbox=)

5.2. Dokumentacija

Međunarodni tovarni list (Prilog 1.), u nastavku CMR, je međunarodni sporazum o prijevoznim ugovorima u cestovnom prometu robe. Sporazum uređuje prijevoz sve vrste robe kamionima, a primjenjuje se kada lokacija preuzimanja robe i lokacija dostave robe nisu u istoj državi. Pri tome najmanje jedna država mora biti članica CMR-a i to bez obzira na sjedište ili državljanstvo stranaka.

Sporazum vrijedi u svim državama članicama Europske unije te u nekim drugim državama. U slučaju da CMR nedovoljno uređuje situaciju dodatno vrijedni nacionalno pravo. CMR-om se također uređuje odgovornost u slučaju transportnih oštećenja.

Podaci koje treba jasno ispisati u teretnome listu su pošiljatelj, primatelj, priloženi dokumenti, registracijska oznaka vozila, prijevoznik te vrsta i količina transportne robe. CMR se sastoji od tri dijela, prvi dio ostaje kod pošiljatelja, drugi dio prati pošiljku dok treći dio ostaje kod primatelja. Popunjava ga pošiljatelj ili najčešće međunarodni špediter. Prilikom preuzimanja robe prijevoznik je dužan provjeriti točnost podataka navedenih u teretnom listu.⁵⁹

Osim prijevozne isprave, robu prate i drugi dokumenti kao npr., otpremnice, potvrde o podrijetlu robe, packing liste koje sadrže popis robe koja se prevozi i td.

5.3. Osiguranje robe u prijevozu

Transportno osiguranje obuhvaća tri vrste osiguranja: osiguranje robe, prijevoznih sredstava i odgovornosti prijevoznika. Zbog djelatnosti kojom se bavi špedicija, za špeditera je najvažnije osiguranje robe u prijevozu. Ono se dijeli na:

- a) osiguranje robe u unutarnjem prijevozu

⁵⁹ Usp. Ivaković Č, Stanković R, Šafran M. Špedicija i logistički procesi. Zagreb: Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu. 2010. str. 155.

b) osiguranje robe u međunarodnom prijevozu (dijeli na osiguranje robe u uvozu, izvozu i provožu)

Osiguranje robe se najčešće prepušta organizatoru i stručnjaku za prijevoz, špediteru. On je najbolje upoznat s rizicima koji mogu nastati tijekom prijevoza robe, ali i s tehnikama zaključivanja ugovora o osiguranju i nadoknadi štete. Špediter se kod osiguranja robe prema osiguratelju ponaša kao prodajni agent i svakom prodajom police osiguranja mu otpada određena provizija. Zbog toga on ne traži od komitenta dodatnu naknadu za svoj angažman.

Važno je naglasiti da osiguranje robe u prijevozu nije obvezan osigurati robu u prijevozu nego se to čini samo ukoliko je komitent zatražio u dispoziciji. Ukoliko komitent ne navede posebne rizike za koje je potrebno osiguranje, špediter mora osigurati samo osnovne transportne rizike.⁶⁰

5.4. Pakiranje robe i ukrcaj u kamion

Robu je potrebno zapakirati na odgovarajući način (Slika 9.). Kao što je već definirano dimenzije paleta na kojima će se prevoziti solarni paneli su 170 x110 x120 (cm). Na svakoj paleti se nalazi 20 solarnih panela (Slika 10.) dimenzija 170 x 110 (cm).

Paneli su na paletu poredani horizontalno i između panela se nalazi karton kao zaštita od međusobnog dodirivanja, kako ne bi došlo do trenja između ploča i oštećenja.

⁶⁰ Usp. Ivaković Č, Stanković R, Šafran M. Špedicija i logistički procesi. Zagreb: Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu. 2010

Slika 9. Primjer zaštite solarnih panela prilikom prijevoza

Izvor: <http://pididu.com/wordpress/solarbike/files/2013/05/PanelArrived.jpg>,
24.7.2018.

Slika 10. Način slaganja solarnih panela na paletu

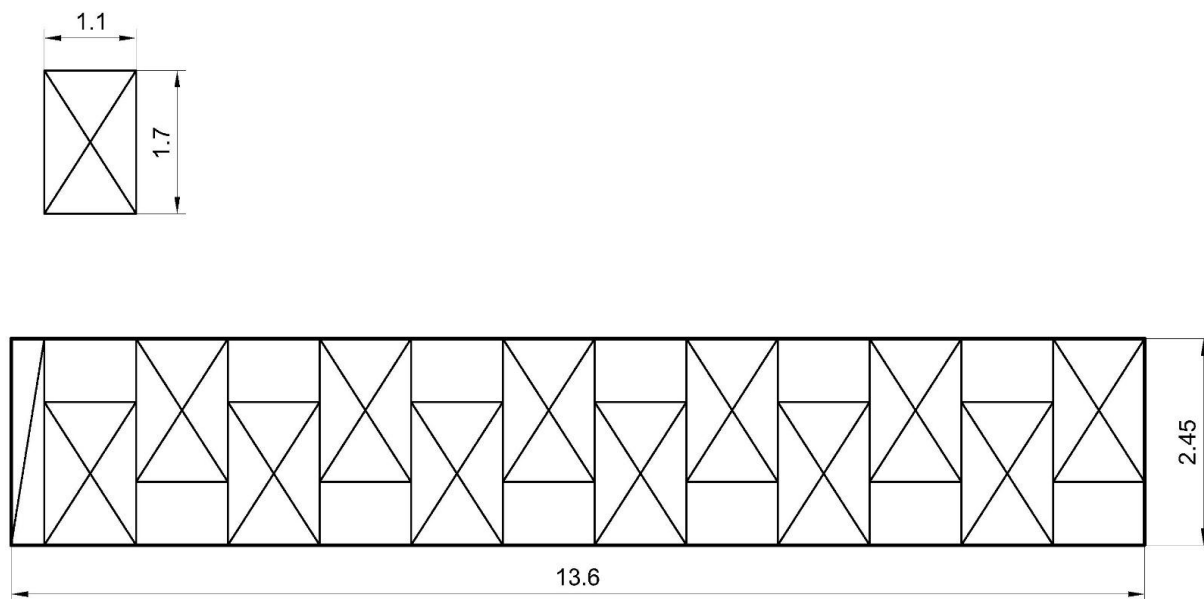
Izvor: <http://www.celebration-technology.com/tp/2015072511262358673.jpg>
24.7.2018.

Nakon slaganja robe na paletu, potrebno je učvrstiti robu na paleti i osigurati stabilnost tereta. Skladištar koristi karton koji okružuje paletu i dodatno osigurava zaštitu robe s plastičnom trakom (Slika 11.). Roba će se prevoziti tegljačem s poluprikolicom u koji će se smjestiti 24 palete na način da će se slagati po dvije palete u visinu (Slika 12.) kako bi se maksimalno iskoristio prostor budući da su dimenzije poluprikolice 13,6 2,45 i 2,75. Unutar same poluprikolice je također potrebno osigurati stabilnost i zaštitu paleta.

Slika 11. Paleta spremna za ukrcaj

Izvor:http://solarpanelsinperth.com.au/wp-content/uploads/slide_pallets_320x240-450x300.jpg, 22.7.2018.

Slika 12. Raspored paleta u poluprikolici

Izvor: Izradio autor prema dimenzijama poluprikolice

5.5. Račun o zaključenju posla

Nakon obavljenog prijevoza tvrtka „A-L logistics“ ispostavlja račun, odnosno fakturu tvrtci „Pralas Kralj“ za obavljeni prijevoz na relaciji Prenzlau - Zagreb prema dogovorenoj cijeni, prije sklapanja ugovora o prijevozu. Faktura ili račun predstavlja poslovni dokument koji svjedoči da je zaključen posao odnosno da je stvorena obaveza plaćanja robe ili usluge (roba je prodana, usluga je izvršena). Fakturu izdaje prodavač kupcu, a u njemu se navodi naziv, količina te dogovorena cijena za proizvod ili uslugu. Faktura obavezuje kupca da iznos koji je na fakturi plati prodavaču.

6. ZAKLJUČAK

Ovim radom se nastojala predstaviti špedicija i uloga špeditera u organizaciji cestovnog prometa robe. Špedicija, kao djelatnost nastala je kao potreba trgovaca, koji nisu mogli raditi dodatni posao uz trgovinu. Iz tog razloga špedicija se razvija u specijaliziranu djelatnost čija je svrha organizacija prijevoza uz naknadu. Špediteri su istaknuti stručnjaci u cestovnom prijevozu robe i njihova uloga postaje sve značajnija. Budući da je cestovni promet vrsta prometa koja zahtjeva najveću prilagodljivost i fleksibilnost, špediteri trebaju imati usluge visoke kvalitete, konkurentne uvjete prijevoza kojim će privući kupca usluga, efikasnu organizaciju i optimalnu izvedbu transporta, ali i veliku mrežu partnera koji pomažu u izvršenju prijevoza. Cilj svakog špeditera je ponuditi stranci što više usluga kako bi ostvario financijsku dobit. Također za stranku, za koju se organizira prijevoz, ne mora uvijek cijena biti presudan faktor jer ponekad brzina uvjetuje razvoj i organizaciju transportnog procesa, posebno ako je riječ o skupoj robi ili proizvodima koji imaju ograničen rok upotrebe ili njihov prijevoz određenim prometnim granama predstavlja velik rizik za stranke u poslu.

Klasična špedicija u razvijenim zemljama svijeta postaje stvar prošlosti. Špediterske tvrtke prerastaju u logističke operatore koji izvršavaju sve aktivnosti u logističkim procesima. Suvremeni špediteri, odnosno otpremnici prilagođeni kretanjima na tržištu, opstaju šireći ponudu svojih usluga nastojeći koordinirati, organizirati i obavljati sve aktivnosti unutar prijevoznog procesa na način da uz odgovarajuću razinu kvalitete mogu ponuditi svoje usluge korisniku u bilo koje vrijeme na bilo kojem mjestu.

LITERATURA

1. Arndt C, Büscher S, Gohlke C. Spedition und Logistik. Haan-Gruiten: Europa-Lehrmittel; 2013.
2. Bendeković J, Vuletić D, Gotovac M. ULOGA I VAŽNOST ŠPEDITERA U LANCU OPSKRBE. Zagreb: Ekonomski fakultet. 2013.
3. Ivaković Č, Stanković R, Šafran M. Špedicija i logistički procesi. Zagreb: Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu. 2010.
4. Turina A. Međunarodna špedicija. Rijeka: Viša pomorska škola. Zavod za pomorsku navigaciju i pogon broda. 1965.
5. Zelenika R. Temelji logističke špedicije. Rijeka: Ekonomski fakultet. 2005.
6. Zelenika R. Špeditorovo pravo. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci. 2001.
7. Austrijska gospodarska komora. <https://www.wko.at/branchen/transport-verkehr/die-oesterreichische-verkehrswirtschaft-2017.pdf> [20.08.2018]
8. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. <https://data.gov.hr/dataset/statistika-u-nizu-transport-i-komunikacije> [20.08.2018]
9. Zahlen. Daten. Fakten aus Spedition und Logistik. [https://www.dslv.org/dslv/web.nsf/gfx/6CFE028FC9D5A06BC1257E5B003C8189/\\$file/DSL_V_Zahlen-Daten-Fakten_2015-Downloadversion.pdf](https://www.dslv.org/dslv/web.nsf/gfx/6CFE028FC9D5A06BC1257E5B003C8189/$file/DSL_V_Zahlen-Daten-Fakten_2015-Downloadversion.pdf) [21.08.2018.]
10. Insourcing. <https://www.spedition-transporte.de/logistik-glossar/insourcing.html>. [21.08.2018.]

POPIS ILUSTRACIJA I GRAFIČKIH PRIKAZA

Slika 1. Logo FIATA –e

Slika 2. Aktivnosti tarifno-konjuktornih poslova

Slika 3. Ilustracija prednosti i nedostataka cestovnog prometa

Slika 4. Prikaz teretnog prijevoza i prometa Republike Hrvatske

Slika 5. Prikaz teretnog prijevoza i prometa za Republiku Austriju

Slika 6. Primjer solarnog panela koji će se prevoziti

Slika 7. Tegljač s poluprikolicom

Slika 8. Prenzalu-Berlin-Dresden-Praha-Wien-Graz-Zagreb

Slika 9. Primjer zaštite solarnih panela prilikom prijevoza

Slika 10. Način slaganja solarnih panela na paletu

Slika 11. Palete spremne za ukrcaj

Slika 12. Raspored paleta u poluprikolici

Grafički prikaz 1. Prikaz teretnog prijevoza i prometa robe u tisućama tona

Grafički prikaz 2. Teretni prijevoz i promet u tonskim kilometrima

Grafički prikaz 3. Teretni prijevoz i promet u tonskim kilometrima

POPIS TABLICA

Tablica 1. Prikaz podjele operativnih poslova

Tablica 2. Vrste prometa i sudionici pojedinog prometa

Tablica 3. Prikaz vrste prometa

Tablica 4. Prikaz kriterija za izbor prijevoznog sredstva

PRILOZI

Prilog 1: CMR (međunarodni tovarni list)

B

Sa desnim crtama, uokvireni dio mora popuniti prijavitelj.
 Les parties encadrées de lignes grasses doivent être remplies par le transporteur.

1 - 15 uključeno u
 v compris les
 19 + 21 + 22

1 - 15 uključeno u
 v compris les

Naziv i adresa pošiljatelja, adresa
 Oznaka za narudbu: UT-XIII-29

Potpis i pečat pošiljatelja
 Signature et timbre de l'expéditeur

1 Pošiljatelj (ime, adresa, zemlja) Expéditeur (nom, adresse, pays) ALEO SOLAR GmbH Marius Eriksen Straße 1 Prenzlau, DE		MEĐUNARODNI TOVARNI LIST LETTRE DE VOITURE INTERNATIONALE H 3301770																																							
2 Primalatelj (ime, adresa, zemlja) Destinataire (nom, adresse, pays) Prakas Kralj Jadranska ulica 43 10000 Zagreb, HR		16 Prijevoznik (ime, adresa, zemlja) Transporteur (nom, adresse, pays) A-L Logistics Jadranska ul. 8 ZG 5834 FH / ZG 8000 HH Zagreb, HRVATSKA																																							
3 Mjesto isporuke (mjesto, zemlja, datum) Lieu prévu pour la livraison de la marchandise (lieu, pays, date) Zagreb, HR		17 Ostali prijevoznici (ime, adresa, zemlja) Transporteurs successifs (nom, adresse, pays)																																							
4 Mjesto i datum preuzimanja pošiljke na prijevoz (mjesto, zemlja) Lieu et date de la prise en charge de la marchandise (lieu, pays) Prenzlau, Marius Eriksen Straße 1		18 Primjedbe i ograničenja prijevoznika Réserves et observations du transporteur																																							
5 Popratne liste Documents annexés Delivery note: 8354/18																																									
6 Oznaka i broj Margues et numéros	7 Broj koleta Nombre des colis	8 Vrsta ambalaže Nature de l'emballage	9 Vrsta robe Désignation des marchandises	10 Statistički broj No. statistique	11 Bruto težina, kg Poids brut, kg	12 Zapremnina m ³ Volume m ³																																			
SOLAR. PANGLI / 24 palete				24,000																																					
13 Uputstva pošiljatelja (za carinske i druge radnje) Instructions de l'expéditeur		19 Posebni dogovori Conventions particulières		<table border="1"> <tr> <th>20</th> <th>Plaća A payer par</th> <th>Pošiljatelj Expéditeur</th> <th>Valuta Monnaie</th> <th>Primalatelj Le destinataire</th> </tr> <tr> <td>Prijevozni troškovi Prix de transport</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Snižanje Réductions</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ostatak Solde</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dodatak Suppléments</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ostali troškovi + Frais accessoires</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>UKUPNO TOTAL</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>			20	Plaća A payer par	Pošiljatelj Expéditeur	Valuta Monnaie	Primalatelj Le destinataire	Prijevozni troškovi Prix de transport					Snižanje Réductions					Ostatak Solde					Dodatak Suppléments					Ostali troškovi + Frais accessoires					UKUPNO TOTAL				
20	Plaća A payer par	Pošiljatelj Expéditeur	Valuta Monnaie	Primalatelj Le destinataire																																					
Prijevozni troškovi Prix de transport																																									
Snižanje Réductions																																									
Ostatak Solde																																									
Dodatak Suppléments																																									
Ostali troškovi + Frais accessoires																																									
UKUPNO TOTAL																																									
14 Odredbe o plaćanju vozarine Prescriptions d'affranchissement ☐ Plaća pošiljatelj/Franco ☐ Plaća primalatelj/Non Franco		15 Poduzeće Remboursement																																							
21 Ispostavljeno u Etablie à Prenzlau		dana le 1. 6. 2018																																							
22 "ALEO SOLAR" Prenzlau		23 A-L Logistics Jadranska ul. 8 Zagreb		24 Pošiljku preuzeo: Marchandises recues: Mjesto Zagreb dana 3. 6. 2018. Lieu Prakas Kralj Stavonska avenija 52, Zagreb																																					
Potpis i pečat pošiljatelja Signature et timbre de l'expéditeur		Potpis i pečat prijevoznika Signature et timbre du transporteur		Potpis i pečat primalatelja Signature et timbre du destinataire																																					

* U slučaju opasne robe, upišite pored eventualne potvrde u zadnjem retku prostora za opis pošiljke i razred, tekući broj, a ako se traži i slovo ADR.
 * En cas de marchandises dangereuses indiquer, outre la certification éventuelle, à la dernière ligne du cadre, la classe, le chiffre et le cas échéant, la lettre, ADR.

Izvor: Narodne novine d.d. Zagreb

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet prometnih znanosti
10000 Zagreb
Vukelićeva 4

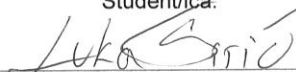
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI I SUGLASNOST

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem kako je ovaj _____ završni rad
isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na
objavljenu literaturu što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.
Izjavljujem kako nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, niti je prepisan iz
necitiranog rada, te nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.
Izjavljujem također, kako nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj
visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.
Svojim potpisom potvrđujem i dajem suglasnost za javnu objavu _____ završnog rada
pod naslovom **Uloga špeditera u organizaciji cestovnog prometa robe**

na internetskim stranicama i repozitoriju Fakulteta prometnih znanosti, Digitalnom akademskom
repozitoriju (DAR) pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

U Zagrebu, 6.9.2018 _____

Student/ica:

(potpis)